

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Barbara Oman

Mentor: doc. dr. Matej Makarovič
Somentorica: doc. dr. Alenka Krašovec

Politična participacija mladih
diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so mi v času študija in ob nastajanju diplomskega dela stali ob strani, posebej svoji družini in prijateljem.

Posebna zahvala velja mentorju doc. dr. Mateju Makaroviču in somentorici doc. dr. Alenki Krašovec za koristne napotke, strokovno podporo in pomoč pri pisanju.

POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH

Politična participacija mladih postaja vedno bolj problematična zaradi vse manjšega zanimanja mladih za politiko. Nepriljubljene postajajo zlasti konvencionalne oblike politične participacije (npr. volitve, članstvo v političnih strankah), medtem ko so vedno bolj priljubljene nekonvencionalne oblike politične participacije (npr. nova družbena gibanja), ki so po svoji obliki in delovanju bolj prilagojena mladim. Med dejavniki, ki so najbolj povezani s politično participacijo mladih, je smer študija (študenti družboslovja so bolj politično aktivni kot študenti naravoslovja), manj pa spol (moški spol je le malo bolj aktiven kot ženski). Izobrazba staršev in okolje se nista izkazala kot ključna dejavnika politične participacije mladih. V primerjavi z ostalo populacijo mladi kažejo manjše zanimanje za politiko, pri političnih aktivnostih pa ta razlika ni več tako očitna. Mladi se kljub vsemu še udeležujejo volitev, se pogovarjajo o politiki in so strankarsko opredeljeni, vendar se ne identificirajo s politično stranko, ampak posameznim politikom. Po pričakovanjih so bolj aktivni od ostale populacije pri podpisovanju peticij in sodelovanju v demonstracijah. Obete za večjo politično aktivnost mladih v prihodnosti vidim predvsem v uporabi interneta.

Ključne besede: politična participacija, politična kultura, nekonvencionalna politika, nova družbena gibanja

POLITICAL PARTICIPATION OF YOUTH

Young people are less and less interested in politics, which makes political participation of youth very problematic. Conventional forms of political participation (elections, membership in political parties) are becoming unpopular, while young people are more interested in unconventional forms of political participation that are more convenient for youth for its form and activity. Students of social sciences are more politically active than students of natural sciences and male students slightly more active than female. Parents' education and environment did not prove to be influential for political participation. The youth show less interest in politics in comparison with other, yet this difference is not so obvious in political activities. In spite of all that young people still go to the polls, debate about politics and support political parties, though they do not identify themselves with political party but with individual politician. Youth is more active than others in signing petitions and participating in demonstrations. In my opinion higher political activity of youth in future can be achieved with greater use of internet.

Key words: political participation, political culture, unconventional politics, new social movements

KAZALO

1.	UVOD	7
1.1	Predmet analize	7
1.2	Namen dela.....	8
1.3	Metodološki okvir	8
1.4	Struktura diplomskega dela.....	9
2.	POLITIČNA PARTICIPACIJA.....	10
2.1	Pojem politična participacija.....	10
2.2	Oblike politične participacije	13
2.2.1	Konvencionalna politična participacija.....	13
2.2.2	Nekonvencionalna politična participacija	15
2.3	Dejavniki politične participacije	16
2.4	Politična participacija in politična kultura	19
2.4.1	Pojem politična kultura	19
2.4.2	Politična kultura v Sloveniji.....	21
2.4.3	Individualizacija in postmaterialistične vrednote.....	24
3.	POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH.....	27
3.1	Definicija "mladih" oziroma mladine.....	27
3.2	Razlogi za preučevanje politične participacije mladih.....	29
3.3	Značilnosti politične participacije mladih	29
3.4	Nova družbena gibanja.....	33
3.5	Politična participacija mladih v Sloveniji	35
4.	ANKETA MED SLOVENSKO MLADINO.....	37
4.1	Potek raziskave.....	37
4.2	Rezultati raziskave	38
4.2.1	Spol.....	38
4.2.2	Okolje	42
4.2.3	Smer študija.....	45
4.2.4	Izobrazba staršev	49
4.2.5	Kaj mlade v politiki privlači?.....	51
4.2.6	Kaj mlade v politiki odbija?	51
4.2.7	S čim se mladi identificirajo v politiki?	52

4.2.8	Na podlagi česa se mladi odločajo na volitvah?	53
4.3	Vloga interneta v politični participaciji mladih.....	54
5.	PRIMERJAVA POLITIČNE PARTICIPACIJE MLADIH IN OSTALE POPULACIJE	56
5.1	Evropska družboslovna raziskava	56
5.2	Primerjava politične participacije mladih in ostale populacije	56
5.2.1	Zanimanje za politiko.....	56
5.2.2	Konvencionalna politična participacija.....	57
5.2.3	Nekonvencionalna politična participacija	60
6.	ZAKLJUČEK.....	63
7.	LITERATURA.....	65
8.	PRILOGE.....	68
A)	ANKETA: POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH.....	68

SEZNAM GRAFOV

Graf 3.1: Zanimanje mladih za politiko

Graf 3.2: Zanimanje srednješolcev za politiko

Graf 4.1: Zanimanje za politiko glede na smer študija

Graf 4.2: Prepričevanje drugih v politične odločitve glede na smer študija

Graf 4.3: S čim se mladi identificirajo v politiki?

Graf 4.4: Udeležba na e-volitvah

Graf 4.5: Zanimanje za politiko med mladimi in ostalo populacijo

Graf 4.6: Razprava o politiki med mladimi in ostalo populacijo

Graf 4.7: Udeležba mladih na volitvah

Graf 4.8: Strankarska opredeljenost mladih in ostale populacije

Graf 4.9: Podpisovanje peticij med mladimi

Graf 4.10: Udeležba mladih na demonstracijah

SEZNAM TABEL

Tabela 4.1: Zanimanje za politiko glede na spol

Tabela 4.2: Udeležba na volitvah glede na spol

Tabela 4.3: Pogovor o politiki glede na spol

Tabela 4.4: Prepričevanje drugih v določeno politično odločitev glede na spol

Tabela 4.5: Sodelovanje pri demonstracijah glede na spol

Tabela 4.6: Strankarska opredeljenost glede na spol

Tabela 4.7: Zanimanje za politiko glede na okolje

Tabela 4.8: Udeležba na volitvah glede na okolje

Tabela 4.9: Podpisovanje peticij glede na okolje

Tabela 4.10: Strankarska pripadnost glede na okolje

Tabela 4.11: Udeležba na lokalnih volitvah glede na okolje

Tabela 4.12: Pogovor o politiki glede na smer študija

Tabela 4.13: Udeležba na lokalnih volitvah glede na smer študija

Tabela 4.14: Udeležba na volitvah glede na izobrazbo staršev

Tabela 4.15: Strankarska pripadnost glede na izobrazbo staršev

1. UVOD

1.1 Predmet analize

Politična participacija je fenomen, s katerim se v zadnjem času ukvarja vedno več avtorjev. Žal je postala predmet bolj poglobljenega raziskovanja predvsem zaradi opaznega trenda zmanjševanja udeležbe ljudi v politiki. Gre predvsem za vedno večjo apolitičnost mladih, kar lahko ogrozi obstoječi demokratični sistem. Za mlade je značilna nizka udeležba na volitvah, upadanje članstva v političnih strankah, vedno večje nezaupanje in kritičnost do oblasti ter apatičnost. »Večina mladih si pod politiko predstavlja zgolj dolgočasen svet članov parlamenta, torej moških poznih srednjih let v sivih oblekah, ki pogosto nastopajo na TV, dolgočasne politične televizijske prenose in debate, v katerih ti možje uporabljajo težko razumljive argumente.« (Kuhar, 2004)

Toda napovedi kljub vsemu niso tako črnoglede. Razvijajo se nove, mladim ljudem bolj na kožo pisane oblike politične participacije, npr. alterglobalizacijska gibanja. Tako kot vedno se bo politika tudi tokrat verjetno prilagodila spremenjenim vzorcem življenja in novim vrednotam, kar bo s seboj prineslo drugačne oblike politične participacije, ne pa popoln zaton le-te.

V svojem diplomskem delu se bom osredotočila na politično participacijo mladih, ker se le-ta najbolj spreminja in ker je od nje najbolj odvisno politično dogajanje. Ne gre toliko za spreminjanje intenzivnosti politične participacije mladih kot bolj za pojavljanje novih, drugačnih oblik politične participacije. Mladina pa je po mojem mnenju razvila posebno obliko političnega obnašanja, ki sem ga sama poimenovala kar "potrošniško usmerjena politična participacija". Gre za tehtanje med političnimi "ponudbami" glede na to, komu se najbolj splača dati svojo podporo oziroma svoj glas in od koga ima posameznik največjo korist. Zvestobe eni oz. točno določeni politični stranki skorajda ni več ali pa je zelo redka. Mladi se, tako kot na drugih področjih življenja, odločajo instinktivno glede na to, kaj jim v tistem trenutku najbolj ustreza. Tako v nekem danem trenutku podpirajo eno politično opcijo, v naslednjem trenutku pa drugo. Pri tem imajo največji vpliv na njihovo mnenje množični mediji, ki jih vsakodnevno zasipajo s političnimi ponudbami podobno kot oglaševalci z oglasi za svoje izdelke.

»Brez participacije ne bi bilo politike. Zato ni presenetljivo, da je mnogo intelektualne energije v politični znanosti usmerjeno v razumevanje tega, kaj ljudi motivira za sodelovanje v politiki, druge za sodelovanje v nekonvencionalnih oblikah politične participacije, spet tretji pa so popolnoma nezainteresirani za politiko.« (Axford, 2002:156) Ta citat najboljše pojasnjuje pomembnost in aktualnost teme, ki jo bom obravnavala v diplomski nalogi.

1.2 Namen dela

V diplomskem delu bom poskušala preveriti naslednji hipotezi:

H1: Politična participacija mladih se močno razlikuje od politične participacije ostale družbe, tako po zvrsti kot tudi po intenzivnosti.

Mladi se v politično dogajanje vključujejo na drugačne načine kot ostala družba, z manj formalnimi oblikami, manj je vključevanja v politične stranke in več v nevladne organizacije, sodelujejo v demonstracijah, stavkah, ...

H2: Mladi pri svojem političnem delovanju niso homogena skupina.

Med seboj se razlikujejo glede na spol, okolje, iz katerega prihajajo, študijsko usmeritev in izobrazbo staršev. Z anketo bom poskušala odkriti največje razlike med mladimi glede na te dejavnike.

1.3 Metodološki okvir

Pri pisanju diplomske naloge bom uporabila naslednje metode:

- deskriptivna metoda: pri opisovanju temeljnih pojmov
- analiza sekundarnih virov: publikacije, zborniki, revije, anketni podatki
- analiza primarnih virov: anketa med mladimi

1.4 Struktura diplomskega dela

V diplomskem delu bom najprej predstavila pojem politične participacije. Opisala bom glavne značilnosti politične participacije, hierarhijo oblik politične participacije ter priljubljenost posameznih oblik. Posebej bom predstavila pojem politične kulture, ki ima zelo velik vpliv na politično participacijo. Izpostavila bom subjektivne in objektivne dejavnike, ki vplivajo na politično kulturo ter nekaj najbolj osnovnih klasifikacij tega pojma glede na različne kriterije. S pomočjo le-teh bom skušala definirati politično kulturo Slovencev. Naštela bom dejavnike, ki vplivajo na politično participacijo, nato pa predstavila različne vrste, ki se v grobem delijo na konvencionalne in nekonvencionalne oblike politične participacije.

Nato bom prešla na politično participacijo mladih. Najprej bom opredelila pojem mladih oziroma mladine, nato razloge za preučevanje politične participacije mladih ter osnovne značilnosti njihovega sodelovanja v politiki. Posebno pozornost bom posvetila novim družbenim gibanjem, ki naj bi po svoji obliki in vsebini posebej ustrezala mladim, saj v politični prostor vnašajo popolnoma nove elemente, ki ustrezajo predvsem mlajši populaciji. Nato bom poskušala empirično preveriti hipoteze, in sicer z anketo med slovenskimi mladostniki. Rezultate bom primerjala s teoretično podlago in skušala najti podobnosti oziroma razlike. Poudarila bom morebitne bistvene razlike med politično participacijo mladih in starejših pripadnikov družbe.

V zaključku bom povzela bistvene ugotovitve svojega diplomskega dela in odprla morebitna vprašanja za nadaljnje delo in raziskave.

2. POLITIČNA PARTICIPACIJA

2.1 Pojem politična participacija

Politična participacija obsega vsa (konvencionalna in nekonvencionalna) dejanja državljanov, s katerimi želijo vplivati na vlado in njene politike. (glej Janda in drugi, 1992: 228) Politična participacija je vključenost posameznika v politični sistem na različnih ravneh dejavnosti, segajočih od popolnega nezanimanja do zasedanja politične funkcije; so tiste države državljanov, katerih cilj je vplivati na politični proces, v najožjem pomenu pa tudi prostovoljno izpostavljanje političnim sporočilom (branje časnikov, gledanje televizijskih poročil,...) (Della Porta, 2003:64) Politična participacija pomeni sodelovanje v procesih oblikovanja, sprejemanja in izvajanja politik. (Parry v Axford in drugi, 2002:122)

»Politična participacija je participacija v procesu vladanja in priložnost za politično participacijo je v bistvu priložnost za večino zasebnikov (v primerjavi z javnimi uradniki in izvoljenimi politiki), da so udeleženi v procesu, s katerim se izbirajo politični voditelji ter oblikujejo in uresničujejo vladne politike. Participacija je lahko utemeljena na pravni osnovi ali pa na obstoju različnih subsystemskih teles, ki različnim interesnim statusom zagotavljajo sodelovanje v procesih odločanja na različnih področjih družbenega življenja.« (Brezovšek, 1995: 201) O participaciji govorimo glede na posameznike, je prostovoljen proces, ki se nanaša na določeno dejavnost, ki je usmerjena k vplivanju na vlado oziroma oblast.

Za participacijo je včasih veljalo, da je dobra tako za individualne državljane kot za sistem. Je tako notranje zaželen cilj kot tudi sredstvo za druge cilje; varuje svobodo, spodbuja enotnost in pospešuje stabilnost. Brezovšek (1995) meni, da se danes politična participacija definira kot prizadevanje običajnih ljudi v katerikoli vrsti političnega sistema, da vplivajo na delovanje svojih vladajočih in včasih tudi spremenijo oz. zamenjajo svoje vladajoče. Lahko se osredotoča na dnevni red in politike, lahko pa le na implementacijo oziroma izvrševanje. Lahko je dobra ali slaba ali pa oboje, odvisno od vrednot, ki jih nekdo poskuša uveljaviti, in pogojev, v katerih se participacija odvija. (Brezovšek, 1995: 201)

Glavne oblike politične participacije so naslednje:

- glasovanje na državnih in lokalnih volitvah ter referendumih
- sodelovanje v volilni kampanji
- aktivno članstvo v politični stranki ali skupini pritiska
- sodelovanje v političnih demonstracijah, stavkah
- različne oblike državljske nepokorščine (npr. neplačevanje davkov)
- članstvo v vladnih svetovalnih organih,...

V grobem bi lahko politično participacijo delili samo na dve vrsti: aktivno in pasivno. Milbrath meni, da vsak človek v političnem sistemu deluje vsaj pasivno. Med takšna dejanja uvršča plačevanje davkov, spoštovanje zakonov, zagotavljanje reda in varnosti,... (glej Milbrath, 1965). Potrebno je razločiti med pasivnim in neaktivnim političnim obnašanjem. Med slednje npr. spada neudeležba na volitvah.

Po Milbrathu (glej Milbrath, 1965) obstaja hierarhija politične participacije:

- apatičnost
- opazovalske aktivnosti:
 - udeležba na volitvah
 - spodbujanje političnih razprav
 - prepričevanje drugih v to, kako naj volijo
 - nošenje priponk, nalepk,...
- prehodne aktivnosti
 - udeležba na sestankih
 - stiki s političnimi voditelji
 - finančna pomoč stranki
- gladiatorske aktivnosti
 - udeležba na sestankih forumov
 - aktivno sodelovanje v stranki
 - pridobivanje sponzorjev
 - kandidiranje za strankarske oziroma javne funkcije
 - opravljanje strankarskih oziroma javnih funkcij
- politik kot poklic

Po Milbrathovi raziskavi iz leta 1965 sodi med t.i. gladiatorje le 7% državljanov, med t.i. gledalce 60% prebivalcev, medtem ko je približno 30% državljanov popolnoma nezainteresiranih za politiko. Podobno raziskavo sta opravila leta 1972 tudi Verna in Nie in ugotovila, da je 22% državljanov popolnoma nedejavnih, 20% državljanov zanimajo le lokalne zadeve, 4% državljanov se zanima le za tisto, kar jih neposredno zadeva, 15% se jih vključuje v specifične kampanje in le 18% državljanov je takih, ki se vključujejo v celoten spekter političnih zadev. (Della Porta, 2003: 66) Kot zanimivost bi omenila, da je Milbrath podal opis povprečnega "gladiatorja". Le-ta naj bi bil ekstremno dobro prilagojen na delovanje v svojem okolju: počuti se zelo sposobnega, dobro pozna samega sebe, se čuti samozavestnega glede svojega znanja in sposobnosti, je pogumen, družaben in odgovoren. (Milbrath, 1965: 89)

Vedeti pa moramo, da se politična aktivnost državljanov spreminja glede na politično dogajanje in dnevni red politik, pa tudi glede na posameznikove značilnosti (starost, dohodek,...) Kljub vsemu je povprečna stopnja spremljanja političnega življenja relativno nizka. Po podatkih različnih anket v zahodnoevropskih državah se od 80 do 90 % starejših državljanov ne zanima za politiko in tudi ne išče informacij o politiki, na podlagi katerih bi lahko politično delovali. (glej Kuhar, 2004). Na podlagi tega lahko vidimo, da ni problematična le politična participacija mladih, ampak politična participacija v splošnem. Kljub vsemu pa je verjetno potrebno nameniti več pozornosti mladim, saj so navadno prav mladi generator družbenih sprememb, poleg tega pa so mladi veliko bolj dovzetni za novosti in spremembe kot starejši pripadniki družbe.

2.2 Oblike politične participacije

2.2.1 Konvencionalna politična participacija

Konvencionalna politična participacija zajema institucionalizirane oblike političnega delovanja državljanov. (glej Janda in drugi, 1992)

Institucionalizirane oblike politične udeležbe so:

- a) politična razprava
- b) volilna kampanja
- c) glasovanje

V zadnjih desetletjih je prišlo do upadanja konvencionalne politične participacije. »Desetletja je bilo videti, da je politično predstavništvo utemeljeno na močnih in stabilnih odnosih zaupanja med volilci in političnimi strankami, z veliko večino volilcev, ki se identificirajo s strankami oziroma so lojalni posameznim strankam. Danes pa volilci na vsakih volitvah glasujejo drugače in javnomnenjske raziskave kažejo povečanje števila tistih, ki se ne identificirajo z obstoječimi strankami.« (Brezovšek, 2002:65) Ne velja več, da so razlike med strankami odsev družbenih cepitev, ampak na nek način stranke oblikujejo oz. vsiljujejo cepitve družbi. Za svoje kandidate poskušajo oblikovati čimbolj neopredeljeno predstavo v javnosti. Na drugi strani pa se politične zahteve državljanov vse bolj izražajo skozi vzpon novih političnih gibanj in organizacij, ki predstavljajo opozicijo političnim strankam. Gre za pojav t.i. antipolitike, ki se je pojavila kot odgovor na apatičnost ljudi do standardnih centrov moči. (glej Brezovšek, 2002)

V zadnjem času so se spremenile tudi lastnosti, ki so zaželeno oziroma potrebne pri politikih. Vse bolj prevladujejo tehnične spretnosti, politiki prihajajo na oblast na podlagi svojih medijskih talentov in ekspertiz. Večini politikov je že postalo jasno, da je najbolj pomembna njihova medijska prepoznavnost. Brezovšek (2002) to novo obliko političnega predstavništva poimenuje *tribunal javnosti* ali pa *avdiencijska demokracija*. Zanje je značilno:

- o personalizacija volilne izbire: volilci se vse bolj osredotočajo na posamezne politične kandidate in ne več toliko na politične stranke, zato so kampanje in volitve osredotočene na osebnost voditelja politične stranke in na njegovo medijsko podobo. Včasih je veljalo, da so politične stranke sredstvo oziroma orodje za določene politične kandidate, danes pa so politični voditelji sredstva strank za pohod na oblast.

Tu se pojavi vprašanje, ali gre v resnici za politične stranke ali gre za druge elite, ki izrabljajo stranke kot svoje orodje. Zdi se mi, da bo to v prihodnosti vedno bolj aktualno vprašanje, saj je v zadnjem času malo političnih strank, ki bi bile uspešne brez kakšnega (pogosto ekonomskega) zaledja.

Personalizacija volilne izbire naj bi bila posledica spremenjenega političnega komuniciranja: radio in TV omogočata neposredno komunikacijo z volilci brez posredovanja politične stranke. Uspešni politični kandidati morajo torej vse bolj obvladovati tehniko množičnih komunikacij. Zaradi povečanega obsega vladnih dejavnosti in vedno večje nepredvidljivosti problemov je za politike bolj pomembno njihovo izpostavljanje osebnosti in sposobnosti dobrega odločanja kot pa dajanje konkretnih obljub.

- splošni okviri volilne izbire: volilci glasujejo za različne stranke na predsedniških, zakonodajnih in lokalnih volitvah, njihove odločitve pa so odzivne na probleme, ki so izpostavljeni v volilni kampanji. Pravzaprav se volilci odzivajo na ponudbe politikov na vsakokratnih volitvah, kar še posebej velja za mlade in potrjuje mojo hipotezo o tem, da je politična arena vedno bolj podobna trgu blaga in storitev.
- za politike je najbolj pomemben izgled in ugled: politični kandidati so izvoljeni na podlagi svojega in strankarskega videza. Ni več toliko pomembna politična vsebina, ampak je vedno bolj poudarjena medijsko izoblikovana podoba v javnosti. V volilni kampanji se izoblikujejo imidži, ki si med seboj nasprotujejo in tako vzpostavljajo sistem razlik. Ker so posamezniki izvoljeni na podlagi svoje podobe v javnosti in ne (toliko) na podlagi svojih predvolilnih obljub, imajo po izvolitvi večjo svobodo delovanja in interpretacije svojih predvolilnih načrtov.

Praktični test vsake vlade o njeni demokratičnosti je vprašanje, ali lahko vsak državljan vpliva na oblikovanje in izvrševanje politik preko državnih institucij. Državljeni ne bi smeli tvegati svoje lastnine ali celo življenj, da bi lahko sodelovali v politiki in cilj vsake demokratične vladavine je napraviti vso politično participacijo konvencionalno. (Janda in drugi, 1992: 233)

2.2.2 Nekonvencionalna politična participacija

Če volilni proces ne more zadovoljivo posredovati nasprotujočih si želja državljanov, se lahko skupine, ki so v slabšem položaju, zatečejo k drugačnim in navadno bolj učinkovitim oblikam političnega delovanja, ki jih imenujemo nekonvencionalne oblike politične participacije. Gre za proteste, demonstracije, nemire, nasilje ali celo oborožene revolucije. Včasih je dovolj že grožnja, da bo posamezna skupina uporabila eno izmed takšnih oblik politične participacije, kar pripomore k temu, da se oblast vzdrži dejanj, ki bi lahko škodovala posamezni skupini državljanov. (Brezovšek, 1995: 200)

Nekonvencionalna politična participacija ima dolgo zgodovino predvsem v Združenih državah Amerike. Za začetek verjetno lahko štejemo t.i. Bostonsko čajanko leta 1773, ko so Bostončani protestirali proti čajnemu davku in zasedli tri ladje angleške Vzhodnoindijske družbe ter zmetali v morje 342 zabojev čaja, pobiralce davkov pa premazali s katranom in povaljali v perju ter jih prisilili, da so pili čaj. To je bil eden od povodov za ameriško revolucijo in hkrati zametek nekonvencionalne politične participacije.

Dalton (v Della porta, 2003: 69) je v sedemdesetih letih opazil hitro rast novih in nekonvencionalnih oblik politične participacije. Mednje šteje:

- a) pisma bralcev
- b) sodelovanje v bojkotu
- c) samozmanjševanje davkov ali najemnin
- d) zasedba poslopij
- e) cestne zapore
- f) podpisovanje peticij
- g) sedeči in mirni protesti
- h) stavke
- i) povzročanje škode na gmotnih dobrinah
- j) nasilje nad ljudmi

Pogosto državljani uporabljajo kombinacijo konvencionalnih in nekonvencionalnih oblik politične participacije, da bi tako lažje in hitreje dosegli svoj cilj. Pri takšnem "križanju" dobimo različne kategorije državljanov glede na politično participacijo (Della Porta, 2003: 70):

- nedejavni državljani: občasno preberejo kaj o politiki ali podpišejo peticijo
- konformisti: občasno se vključujejo v konvencionalne oblike politične participacije
- reformisti: uporabljajo konvencionalne oblike politične participacije, ki pa jih kombinirajo z zakonitimi oblikami nekonvencionalne politične participacije (npr. protest, demonstracija,...)
- aktivisti: uporabljajo konvencionalne in nekonvencionalne (včasih tudi nezakonite) oblike protesta
- protestniki: zavračajo konvencionalne oblike politične participacije in uporabljajo zgolj nekonvencionalne oblike

2.3 Dejavniki politične participacije

Na konvencionalno politično participacijo vplivajo številni dejavniki oziroma skupek le-teh, med najpomembnejše pa štejemo:

- raven izobrazbe: bolj izobraženi posamezniki so bolj politično aktivni
- socialni položaj: ljudje iz srednjega in višjega družbenega položaja se bolj vključujejo v politične aktivnosti
- spol: moške politika v splošnem bolj zanima kot ženske
- starost: najbolj politično aktivni so ljudje v srednjih starostnih skupinah
- zakonski status: poročeni ljudje se bolj vključujejo v politične aktivnosti kot neporočeni
- kraj bivanja: prebivalce mest politika bolj zanima kot prebivalce vasi
- čas naseljenosti na določenem kraju: tisti, ki živijo dalj časa v nekem kraju, so bolj politično aktivni kot tisti, ki se nekam naselijo na novo
- pripadnost narodnostni večini/manjšini: pripadniki narodnostne večine se bolj vključujejo v politične aktivnosti kot pripadniki manjšin
- družbena angažiranost: tisti, ki so vključeni v različne organizacije oz. so družbeno angažirani, so tudi politično bolj aktivni

(Della Porta, 2003: 67)

Po Milbrathu (1965) je konvencionalna politična participacija povezana s socialno-ekonomskim položajem. Tako naj se bi ljudje, ki imajo višji socialno-ekonomski položaj v družbi, bolj pogosto udeleževali volitev, bili vključeni v politične stranke, sodelovali v političnih kampanjah in drugih političnih aktivnostih. Bolj politično aktivni naj bi bili tudi ljudje, ki so aktivni v družbenem življenju. Tako so npr. raziskave pokazale, da je politična participacija mnogo višja v Združenih državah Amerike in v Veliki Britaniji, kjer je tudi raven družbenih in organizacijskih aktivnosti višja. Nasprotno pa velja za Nemčijo, Italijo in Mehiko. Poleg teh dveh dejavnikov na politično participacijo močno vplivajo še spodbude iz okolja. Več spodbude iz okolja naj bi prejeli delavci iz višjega družbenega razreda, moški več kot ženske, ljudje iz urbanega okolja več kot ljudje s podeželja ter bolj izobraženi ljudje več kot manj izobraženi. To so torej vse dejavniki, ki vplivajo na to, ali bo nekdo postal politično aktiven ali ne.

Zanimivo je, da naj bi na politično participacijo vplivala tudi tekmovalnost političnih strank oziroma pričakovan tesen izid volitev, saj le-ta stranke prisili v večjo mobilizacijo volilcev ter s tem poveča politično participacijo državljanov. Pozitiven vpliv na politično participacijo naj bi imelo tudi to, da ljudje dolgo časa živijo v istem kraju ali pa da se skozi več generacij ukvarjajo z istim poklicem. Na območjih, ki so politično in ekonomsko homogena, naj bi bila politična participacija večja (še posebej to velja za volilno udeležbo). Pozitiven vpliv na politično participacijo naj bi imela tudi velikost skupnosti, v kateri posamezniki živijo. Še bolj pomemben za politično participacijo ljudi naj bi bil njihov dohodek. Višji kot je, bolj politično aktivni so.

Kljub temu pa avtorji največji vpliv na politično participacijo pripisujejo izobrazbi. Razlogi za to so številni. Bolj izobraženi ljudje:

- se bolj zavedajo vpliva vlade in njenih ukrepov na posameznike
- imajo več političnih informacij
- imajo mnenja o širšem spektru političnih vprašanj
- se bolj pogosto udeležujejo pogovorov o politiki
- se počutijo bolj sposobne vplivati na vlado in njene odločitve
- so bolj verjetno (aktivni) člani kakšnih organizacij

Na politično participacijo vpliva tudi to, ali je posameznik poročen ali ne. Poročeni ljudje naj bi bili bolj politično aktivni od neporočenih. Poleg tega velja, da partnerja pogosto podpirata

isto politično opcijo. Nezanemarljiv vpliv na politično participacijo ima vera: najbolj politično aktivni so židje, sledijo jim katoliki in protestanti. Ena izmed razlag za to je dejstvo, da se židje počutijo najbolj versko diskriminirani in s politično aktivnostjo želijo spremeniti obstoječe stanje. Potemtakem bi pričakovali, da bodo črnci bolj politično aktivni kot belci, vendar so raziskave pokazale, da je stanje ravno obratno. (glej Milbrath, 1965)

2.4 Politična participacija in politična kultura

2.4.1 Pojem politična kultura

Politična kultura je podlaga za politično participacijo, zato sem se odločila povzeti nekaj ključnih ugotovitev o politični kulturi na splošno, politični kulturi Slovencev in njenih spremembah v zadnjih desetletjih.

Politična kultura je definirana kot ena izmed funkcij političnega sistema, kot »sestavni del celote strukturnih in kulturnih mehanizmov, katere osnovna funkcija je transformiranje artikuliranih in agregiranih zahtev pripadnikov družbe v politične zahteve.« (Kolenec, 1993: 91) Politična kultura je razumljena kot regulator želja in interesov akterjev družbenega delovanja, kar v praksi pomeni, da so tisti družbeni akterji, ki niso ustrezno politično kultivirani, že vnaprej onemogočeni izražati svoje politične interese.

Pojem politična kultura je razvil Gabriel A. Almond v 50-ih letih 20. stoletja za potrebe primerjalne politologije, ki se je takrat ukvarjala s primerjavo ustav in zakonov. Politična kultura je po njegovem mnenju vzorec orientacij v politično akcijo. Almond je politična kulturo razdelil na 2 glavna tipa:

1. homogena politična kultura: večina političnih akterjev sprejema kot glavne cilje političnega sistema kombinacije vrednot svobode, množične blaginje in varnosti. Takšna politična kultura zagotavlja stabilno demokracijo, značilna pa je za ZDA in Veliko Britanijo.
2. heterogena politična kultura: sestavljena je iz več subkultur in zagotavlja "nestabilno"¹ demokracijo. Značilna je za kontinentalno Evropo, npr. za Francijo, Nizozemsko, Belgijo,...

¹ izraz nestabilna demokracija se danes uporablja tudi za drugačne namene; tako bi lahko Ukrajino označili za nestabilno demokracijo, saj demokratična kultura in demokratični politični sistem zaradi pomanjkanja tradicije še nista v zadostni meri konsolidirana in ne zagotavljata stabilnosti. (Tomšič, 2005: 89)

Dejavniki vpliva na politično kulturo so naslednji (Kolenc, 2002: 59)

a) Objektivni dejavniki:

- socialna struktura: družbeni sloj, družbeni razred, narodnost in nacionalna kultura
- najpomembnejši zgodovinski dogodki: invazije, revolucije, vojne, okupacije, ekonomske krize, migracije, ...
- družbene in zgodovinske okoliščine: način proizvodnje, razvitost socialnega sistema, etnogeneza, državotvornost
- ekonomska razvitost

b) Subjektivni in socialni dejavniki

- družina, skupine vrstnikov
- stopnja socialnosti
- otroški vrtci in izobraževalni sistem
- religija
- množični mediji
- politične stranke in interesna združenja
- patriotske organizacije
- osebne politične izkušnje
- podjetniški sistem
- politični sistem

Gabriel Almond in Sidney Verba (v Južnič, 1989:224) ločita tri vrste politične kulture:

- a) parohialna politična kultura: značilna je za primitivne družbe, kjer prihaja do konfliktov med domorodci in priseljenci, med kmeti in meščani
- b) podložniška politična kultura: gre za kulturo kmetov, ki ne pričakujejo, da bodo igrali kakršnokoli vlogo v politiki; zanje je politika nedotakljiva in nedostopna stvar. Podložniki se ne sprašujejo o legitimnosti in upravičenosti oblasti in ne ugovarjajo položaju, ki ga določa družbena in politična hierarhija. Bistvo te vrste kulture je v vnaprejšnji pripravljenosti podložnika, da sprejme pasiven odnos do politike. Vir te politične kulture je v fevdalnem družbenem redu, vendar se lahko ohrani tudi potem, ko se že uveljavijo kapitalistični družbeni odnosi.
- c) participativna politična kultura: značilna je za demokratične politične sisteme, kjer naj bi imel vsak državljan enake možnosti za sodelovanje v politiki

Obstajajo še mnoge druge delitve glede na različne kriterije. Med pomembnejše bi lahko uvrstila še delitev na tradicionalno in moderno politično kulturo (glej Kolenec, 1993):

TRADICIONALNA POL. KULTURA	MODERNA POL. KULTURA
čustveni odnosi do politike	brezosebni odnosi do politike
iracionalen odnos do pol. oblasti	racionalen odnos do pol. oblasti
velik pomen sorodstvenih vezi v politiki	nepomembnost sorodstvenih vezi
politična neaktivnost	politični aktivizem
kolektivizem	individualizem
spoštovanje političnih avtoritet	nespoštovanje političnih avtoritet
nizek občutek državljske identitete	visok občutek državljske identitete
patriarhalno razumevanje oblasti	demokratsko razumevanje oblasti
ozka lojalnost (lokal-patriotizem)	široka lojalnost (kozmpolitizem)
neprilagodljivost na politične spremembe	hitra akomodacija na politične spremembe
netolerantnost do drugačnih pol. stališč	tolerantnost do drugačnih političnih stališč
nepomembna vloga politike	pomembna vloga politike
nepoznavanje delovanja političnega sistema	poznavanje delovanja političnega sistema

Poznamo pa tudi druge delitve politične kulture, npr. na politično kulturo metropole in politično kulturo periferije, množično in elitno politično kulturo, fragmentarno in homogeno politično kulturo, ... (glej Kolenec, 1993)

2.4.2 Politična kultura v Sloveniji

Po mnenju Janeza Kolenca (2002) v Sloveniji prevladuje tradicionalna in fragmentarna politična kultura. Njene značilnosti so:

- ozke lojalnosti: ne nadomeščajo jih procesi družbene in politične racionalizacije in modernizacije
- osebnostne, socialne in politične patriarhalnosti: hierarhija v družinah, družbenem in političnem življenju, podrejanje avtoritetam, visoko vrednotenje časti, ugleda in premoženja, ...

- uniformiran način življenja in mišljenja: vsakršne (osebnostne, socialne in politične) razlike med ljudmi se poskuša minimalizirati in jih poenotiti, s tem da se vzpodbuja konformizem do podobnih mnenj in odpor do drugačnih mnenj, stališč in vrednot, ki so pogosto tudi sankcionirana.
- konzervativna miselnost: spoštovanje starih ustanov, usmeritev in vrednot, verovanje v trdnost in trajnost načina življenja in delovanja, verovanje v svetost nekaterih splošnih vrednot, kot posledica vsega tega pa se utrjujejo ozka mentalna obzorja, družbena statičnost, neprilagodljivost na spremembe in novosti, stari običaji in navade
- avtoritarne in množično-demokratske poteze

Politična kultura mladih v Sloveniji pa je po mojem mnenju nekoliko drugačna od splošne politične kulture. Mladi so namreč veliko bolj dovzetni za spremembe, za procese družbene in politične modernizacije. Lahko bi celo rekli, da so njihovi nosilci. Vedno bolj tudi preraščajo najrazličnejše patriarhalnosti, ne sprejemajo več togo hierarhije in podrejenosti. Nasprotno pa se mi zdi, da mladi še vedno ali celo vedno bolj vrednotijo čast, ugled in premoženje. Morda je danes bolj kot kdajkoli prej pomemben zunanji izgled in priznavanje drugih. Poleg tega si bolj kot drugi upajo izraziti svoja mnenja, čeprav ta včasih oziroma pogosto niso v skladu z družbeno zaželenimi oziroma sprejetimi normami. Pri tem jim je gotovo v veliko pomoč ali olajšanje dejstvo, da danes družba manj sankcionira "drugačna", nekonformna vedenja, stališča in vrednote kot je to počela včasih. Med mladimi je tudi manj spoštovanja do starih ustanov, usmeritev in vrednot in večja prilagodljivost na spremembe in novosti.

Tu pridemo do zanimive dileme o tem, ali so nekatere značilnosti tradicionalne politične kulture res stvar preteklosti v moderni politični kulturi ali se ponovno pojavljajo že kot odgovor na moderno politično kulturo in bi torej lahko govorili o neki "pozni moderni". V mislih imam predvsem dve klasični delitvi.

- Prva delitev je kolektivizem nasproti individualizmu. V sodobnem svetu se pojavljajo nekatere oblike političnega delovanja, ki po svoji obliki in delovanju niso prav nič individualistične, npr. sindikati in politične stranke. V Sloveniji sta obe obliki še kako prisotni na političnem prizorišču, saj vemo, da na eni strani skorajda ni političnega kandidata, ki bi zmagal na volitvah pred podporo kakšne politične stranke (izjema so lokalne volitve), na drugi strani pa so še kako močni tudi sindikati, brez katerih si verjetno delavci ne predstavljajo boja za svoje pravice. Tudi v prihodnje ne kaže, da bi sindikati izgubljali svojo

vlogo, ampak se bodo verjetno še bolj krepili. Politične stranke bodo verjetno ohranile pomembno vlogo na političnem prizorišču, vendar jim bodo po mojem mnenju začele konkurirati gospodarske oz. ekonomske elite, ki se vedno bolj (očitno) vmešavajo v politiko.

- Druga delitev na klasično in moderno politično kulturo, ki se mi ne zdi preveč ustrezna, je delitev na ozko lojalnost (t.i. lokal-patriotizem) in široko lojalnost (kozmpolitizem). Res je sicer, da so ljudje (tudi s pomočjo vedno večjega in raznovrstnega števila medijev) vedno bolj seznanjeni s političnim dogajanjem po vsem svetu, vendar je le malo takih, ki bi tudi delovali na tej ravni. Zdi se mi namreč, da se ljudje ob pomanjkanju časa za ukvarjanje s politiko ukvarjajo le s političnimi zadevami, ki se jih dejansko tičejo. Poleg tega jim lokal-patriotizem predstavlja neke vrste zaščite pred prihajajočo globalizacijo, ki je v glavah številnih označena kot nekaj slabega. To velja tudi za mlade, ki se sicer (verjetno bolj kot ostala populacija) zanimajo za dogajanje po svetu in so tudi aktivni v alterglobalizacijskih gibanjih, ki bi jih lahko označili kot kozmopolitska, vendar kažejo presenetljivo veliko lokalnega patriotizma. Zato bi sama tudi to značilnost tradicionalne politične kulture označila kot pozno-moderno.

Če naj bi veljalo, da so mladi znanilci sprememb, potem lahko pričakujemo, da se bo politična kultura Slovencev postopoma spremenila in postala bolj podobna moderni politični kulturi. Nekatere značilnosti bi sama že uvrstila med pokazatelje moderne politične kulture: racionalno obravnavanje oblasti in političnih vprašanj, brezosebni odnosi do politike, nespoštovanje političnih avtoritet, demokratično razumevanje oblasti, hitra (oz. hitrejša kot nekoč) akomodacija na politične spremembe, tolerantnost do drugačnih političnih stališč in vedno boljše poznavanje delovanja političnega sistema ter kolektivizem kot značilnost neke pozno-moderne politične kulture. Vse to kaže na obrat proti moderni politični kulturi. Žal pa so v Sloveniji po mojem mnenju še vedno izrazito prisotni tudi nekateri elementi, ki so značilni za tradicionalno politično kulturo. Prav gotovo je ena bistvenih velik pomen sorodstvenih vezi v politiki, pa tudi nizek občutek državljske identitete, deloma še vedno lokal-patriotizem in ne nazadnje nizko vrednotenje pomembnosti vloge politike. Kljub temu se sama ne bi odločila za definicijo slovenske politične kulture kot tradicionalne, ampak bolj kot moderne.

2.4.3 Individualizacija in postmaterialistične vrednote

Na politično kulturo in s tem tudi na politično participacijo v veliki meri vpliva vedno večja individualizacija in spremembe vrednot. Individualizacija pomeni na eni strani osvoboditev iz zgodovinsko vnaprej danih družbenih form in vezi v smislu tradicionalnih kontekstov gospodarstva in preskrbe, pa tudi izgubo tradicionalnih varnosti glede na vero in vodilne norme. Namesto tega se pojavlja nova odvisnost, odvisnost od trga. Tisti mediji, ki povzročajo individualizacijo, povzročajo tudi standardizacijo: trg, denar, izobrazba itd. Nastali individualni položaji so vseskozi odvisni od trga (dela). »Osvobojeni posamezniki postanejo odvisni od trga dela, zato odvisni od izobrazbe, potrošnje, od socialnopravnih ureditev in preskrbe, od načrtovanja prometa, potrošnih ponudb, možnosti in mode v medicinskem, psihološkem in pedagoškem svetovanju in oskrbi.« (Beck, 2001: 192)

Vsekakor bi lahko sem uvrstili tudi politično participacijo, kar pomeni, da se posamezniki odločajo na podlagi oziroma na način potrošniškega razmišljanja. "Kupijo" tisto, kjer za svoj vložek dobijo največ koristi. Zdi se mi, da vedno manj lahko govorimo o načelnem delovanju in odločanju v politiki. S tem mislim predvsem na to, da večina posameznikov ni več zvesta "svojim" političnim strankam ali političnim usmeritvam, ampak se odločajo po trenutnem političnem razpoloženju. V nekem trenutku in pri nekem političnem vprašanju lahko podpirajo eno politično opcijo, v drugem trenutku ali pri drugem vprašanju pa se lahko strinjajo z opcijo, ki je po svojih lastnih političnih klasifikacijah popolnoma nasprotna prvi. Verjetno bi to lahko poimenovali večja fleksibilnost politične participacije. Poskušala jo bom dokazati tudi v svoji anketi med mladimi, saj se mi zdi, da so mladi še veliko bolj "potrošniško usmerjeni" pri svoji politični participaciji.

Teoretično podlago za takšno politično razmišljanje in delovanje lahko odkrijemo v teoriji racionalne izbire ("rational choice theory ") oziroma ekonomski teoriji politične participacije. Po tej teoriji človek pri svojih dejanjih za doseg ciljev uporabi najmanj možnih sredstev za doseg najboljšega možnega rezultata. Pri politični participaciji to konkretno pomeni, da državljani tehtajo med tem, koliko truda in časa je potrebno vložiti v informiranje o političnem dogajanju in v samo politično delovanje, ter tem, kakšne konkretne koristi bi to pomenilo za njih osebno. Če koristi pretehtajo vloženi trud, potem so posamezniki politično aktivni. Podobno se odločajo pri izbiri o tem, komu bodo dali svoj glas na volitvah.

»Državljeni volijo tiste politične stranke, za katere verjamejo, da jim bodo prinesle več koristi kot katerakoli druga politična stranka.« (Downs: 1965:36) Pri tem se opirajo na predvidevanja o tem, kako bo "njihova" stranka delovala v prihodnjem mandatu, če bo prišla na oblast. V pomoč so jim lahko le pretekle izkušnje s stranko, če je le-ta že kdaj bila na oblasti. Pravzaprav gre pri odločanju na volitvah vedno za odločanje med spremembami in obstoječim stanjem. Če se volilci odločijo za stranke koalicije, potem jim verjetno ustreza stanje, kakršno v tistem trenutku vlada v državi. Ni namreč pričakovati, da bi stranke, ki bodo na volitvah ponovno dobile mandat, drastično spreminjale svojo politiko, saj le-ta volilcem očitno odgovarja. Nasprotno velja za opozicijske stranke. Če se državljani na volitvah odločijo za stranke, ki so bile do tedaj v opoziciji, verjetno pričakujejo spremembe v političnem dogajanju, saj so bili nad dotedanjim vodenjem politike razočarani. (Downs: 1965) Pogosto pa volilci političnih strank niti ne primerjajo med seboj, ampak jih ocenjujejo po tem, kaj dejansko delajo in kaj bi si oni želeli da delajo. Navadno je največja ovira pri racionalnem odločanju v politiki pomanjkanje informacij. Medtem ko se v dvostrankarskem političnem sistemu volilci odločajo samo med tem, katera stranka jim bo prinesla več koristi, se v večstrankarskem sistemu odločajo tudi glede na to, ali ima "njihova" stranka sploh možnosti za zmago. Včasih se zato zgodi, da volijo popolnoma druge stranke, kot bi jih glede na njihove politične usmeritve oziroma obljube, saj ne verjamejo, da bo tem strankam uspelo zbrati dovolj glasov za pohod na oblast. Pri tem gre ponovno za racionalno odločanje, saj poskušajo predvideti, kako bodo volili drugi volilci, pri čemer so jim v današnjem času v precejšnji pomoč predvolilne raziskave o priljubljenosti posameznih političnih strank. Spet lahko ugotovimo, da ob pomanjkanju informacij volilci volijo le na podlagi odločanja o tem, katera stranka jim bo prinesla največ koristi. (Downs, 1965)

Prav pomanjkanje informacij pa postaja ena izmed vedno večjih nevarnosti za politično participacijo mladih. Sliši se absurdno, saj je v današnjem času na razpolago več medijev za pridobivanje informacij kot kdajkoli prej. Kljub vsemu pa so ravno nove oblike medijev povzročile, da se veliko mladih informira le o stvareh, ki jih zanimajo, ne pa o splošnem družbenopolitičnem dogajanju. Tako je vedno manjši delež mladih, ki se informirajo z branjem časnikov in revij, vedno več pa tistih, ki informacije pridobivajo preko interneta, teleteksta in podobno. Tam je seveda izbiranje informacij prilagojeno vsakemu posamezniku in ni malo takih, ki se pozanimajo samo o trenutnem glasbenem in športnem dogajanju, ostalo pa jih ne zanima. Ne bom trdila, da se to prej ni dogajalo, saj se da tudi v časopisu prebrati le

strani, namenjene zabavi, kljub vsemu pa se mi zdi, da je ta pojav z razvojem elektronskega informiranja postal še bolj nevaren za vedno večje pomanjkanje informacij.

Pri mladih so posebej opazne spremembe vrednot v zadnjih nekaj desetletjih. »Vrednote mladih postajajo vse bolj subjektivne, pomembna je pravica do individualnosti. Mladi cenijo osebne potrebe bolj kot vse drugo. Ne poudarjajo več kolektivnih pravic, kot so npr. enakost in demokracija.« (Ule in Kuhar v Miheljak, 2002: 53-54). V raziskavi Mladina 2000 so ugotovili, da je mladim najpomembnejše zdravje, resnično prijateljstvo, družinsko življenje, pa tudi mir v svetu, svoboda delovanja in mišljenja, varovanje narave,... Največji interes so v raziskavi pokazali za prijateljstvo, družinsko življenje, zakon, otroke, službo, spolnost in ljubezen. Najmanj pa jih zanimajo politika, vera in vojska. To potrjuje mojo domnevo o nezainteresiranosti mladih za politiko.

3. POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH

3.1 Definicija "mladih" oziroma mladine

Mladost ali mladino lahko definiramo kot:

- fazo v življenjskem poteku posameznika
- socialno skupino, ki jo označujejo določene oblike vedenja
- nepopolni socialni status (nedoraslost)
- zgodovinsko strukturirano generacijsko enoto
- idealni vrednotni pojem (v smislu vitalnosti, duševne svežine, živahnosti)

(Nastran Ule, 1996: 10)

Mladina je družbena skupina, ki ima soroden socialni in kulturni življenjski kontekst, podobna stališča, sisteme dejavnosti, ciljev in vrednot. Vanjo torej niso avtomatično vključeni vsi pripadniki neke generacije oziroma vsi enako stari mladostniki. »Da bi neka generacija dejansko pomenila generacijsko enoto, mora pripadati istemu zgodovinsko socialnemu prostoru, mora participirati na aktualnih socialnih in duhovnih interakcijah in imeti skupen sistem predelave doživljajev in izkustev.« (Mannheim v Nastran Ule, 1993: 19)

Z razvojem industrijske družbe se je mladost definirala kot posebno življenjsko obdobje med otroštvom in odraslostjo. Za nastanek take definicije je imela bistveno vlogo institucija obveznega šolanj otrok. Starostna meja za vstop v mladost se pomika v zgodnejša leta otroškega življenja, medtem ko se starostna meja za vstop v odraslost pomika navzgor, saj mladi (predvsem zaradi podaljšanega šolanja in brezposelnosti) podaljšujejo svojo mladost v pozna dvajseta leta. (Nastran Ule, 1996: 10-11)

Koncept mladosti kot posebnega življenjskega obdobja je razvil Hall v študiji Adolescenca (1904). Za **mladost** naj bi bili po njegovem značilni viharništvo, stresi in upori mladih proti različnim avtoritetam. Tako je mladost na eni strani idealizirana (mladi kot up), na drugi strani pa problematizirana (mladi kot problematični pripadniki družbe). Za klasično obdobje mladosti je bilo značilno, da so mladostniki vse kriterije za vstop v odraslost dosegli istočasno. To pomeni, da so hkrati dobili volilno pravico, ekonomsko samostojnost in sociokulturno emancipacijo. Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da danes temu še zdaleč

ni več tako. Zato lahko govorimo o vmesnem obdobju med mladostjo in odraslostjo, ki ga imenujemo **postmladost**. Glavni razlog za ta pojav je prav gotovo podaljšano izobraževanje. »Zdi se, da sodobne družbe potrebujejo vse več časa za to, da usposobijo nove generacije za produktivno vključitev v družbo. To lahko razložimo s povečanimi potrebami po izobraženi in kvalitetni delovni sili ter z bolj zapletenimi psihološkimi nalogami, ki jih mora rešiti posameznik, preden v polni meri prevzame vse produkcijske in reprodukcijske socialne vloge.« (Nastran Ule, 1996: 16) Postadolescenca je življenjska faza, za katero je značilen poseben življenjski stil in praksa, ki predstavlja konkurenco odraslim življenjskim stilom. Za mnoge je to bolj mikaven stil, ki ga zato želijo ohraniti oziroma podaljšati čim dlje v življenje. »Pojava postadolescence je postal mogoč tedaj, ko so mladi dobili možnosti kritično reflektirati družbo in do neke mere zavrniti tradicionalna pričakovanja glede vstopa v odraslost in umeščanja v družbo. Ta možnost je bila "izbojevana" v celi vrsti mladinskih socialnih gibanj in mladinskih kultur od šestdesetih let dalje.« (Keniston v Nastran Ule, 1996: 18) Danes nekateri analitiki mladost še dodatno členijo na tretjo fazo mladosti, ki so jo poimenovali **mlajša odraslost**. Veliko mladih namreč po zaključku šolanja ne najde zaposlitve, posledice pa so različne: mladi se ekonomsko ne osamosvojijo, zato se ne morejo odseliti v svoje stanovanje in ostajajo pri svojih starših, posledično pa si tudi kasneje ustvarjajo svoje družine. Ni pa seveda nujno, da je vse to posledica brezposelnosti, saj se nekateri zaposlijo, pa kljub temu živijo pri starših oziroma si še ne ustvarijo svoje družine, ker jim ustreza tak življenjski slog ali se ne želijo spoprijemati s takimi odgovornostmi.

Mladi s tem tudi dlje ostajajo na obrobju političnega dogajanja in imajo manj možnosti za delovanje v okviru institucionalne politike. Bolj pomembno kot to pa se mi zdi dejstvo, da se mladi danes srečujejo z vedno večjimi zahtevami (po boljši izobrazbi, več izkušnjah,...) in z novimi težavami (z iskanjem službe, ekonomskim osamosvajanjem,...) Kdo bi se ob vseh teh bremenih še uspel ali sploh želel aktivno sodelovati v politiki? Nekaj desetletij nazaj so bile razmere na tem področju popolnoma drugačne. Mladi so takoj po šolanju zagotovo dobili zaposlitev, navadno v isti ali vsaj sorodni panogi kot njihovi starši. Danes so ob vedno večji individualizaciji te negotovosti vedno večje in tudi zato politika postaja vedno bolj individualna in ad hoc. Izginjajo pa oblike politike, ki so bile vezane na trajno identiteto oziroma kolektivnost. (glej Beck, 2001)

3.2 Razlogi za preučevanje politične participacije mladih

Politična participacija mladih postaja vedno bolj aktualna tema za raziskave predvsem iz dveh razlogov (Ule 1988: 79):

- a) političnost mladih kaže na razmerje med represijo in svobodo v družbi: med mladimi je največji odstotek izobraženih in dobro obveščenih oseb, zato je njihov odnos do političnih institucij in političnega sistema pomemben kazalec legitimnosti le-teh
- b) med mladimi se najbolj očitno kažejo nove družbene težnje, se hitreje artikulirajo in prehajajo v družbena gibanja: tudi šibke spremembe v odnosu mladih do politike so lahko napoved bodočih sprememb v družbi

Za današnje razmere se zdi nekoliko bolj aktualna slednja razlaga. O represiji danes ne moremo govoriti v takšnem kontekstu kot včasih, prav tako nisem tako zelo prepričana, da so mladi bolj obveščeni kot starejši, saj je znan trend upadanja zanimanja mladih za informiranje o družbenopolitičnih dogodkih. Nasprotno pa se zdi drugi razlog vedno bolj pomemben. Mladi najhitreje sprejemajo novosti v družbi, najhitreje se jim prilagajajo, oblikujejo nove družbene vrednote in so s tem nekakšni znanilci bodočih družbenih sprememb.

3.3 Značilnosti politične participacije mladih

Politična participacija mladih se danes razlikuje od politične participacije ostalih pripadnikov družbe, seveda pa tudi od politične participacije mladih pred nekaj desetletji. Na splošno pa velja, da je konvencionalna politična participacija povezana z življenjskim ciklusom. Tako naj bi v mladosti naraščala, dosegla svoj vrh v štiridesetih in petdesetih letih življenja, nato pa postopoma upadala. Mladi se ne začnejo ukvarjati s politiko, dokler ne dobijo zaposlitve ter ustvarijo dom in družino. (Milbrath, 1965: 133)

Izpostavila bi nekaj najbolj osnovnih značilnosti politične participacije mladih:

- nezainteresiranost za sodelovanje z uveljavljenimi političnimi institucijami
- odpor do klasično levih strank, sindikatov in organizacij
- odpor do dejavnosti, ki zahtevajo žrtve
- odpovedi v sedanjosti zaradi pričakovanega dobička v prihodnosti

- angažiranje predvsem v občasnih družbenih gibanjih, usmerjenih proti trenutnim ukrepom vlade, politične stranke ali drugih subjektov: ta gibanja nimajo trajne notranje organizacije ali obveznega članstva in so razpuščena takoj po tem, ko je rešen problem, zaradi katerega je gibanje nastalo (Ule 1988: 80)
- pesimizem glede prihodnosti

Ameriški politolog Anthony Downs je postavil tezo, da posameznikove politične odločitve temeljijo na izračunih o tem, kakšno je razmerje med stroški in koristmi njihove odločitve. Njegova znana primerjava je podobnost med politiko in supermarketom. V obeh primerih "potrošnik" kupi tisto, kar si želi. (Downs v Janda in drugi, 1992: 145) To še posebej velja za mlade, ki so že tako bolj potrošniško usmerjeni in potrjuje mojo tezo o tem, da gre pri mladih za "potrošniško usmerjeno" politično participacijo. S tem bi ovrgla zgoraj izpostavljeno značilnost politične participacije mladih, da se mladi v sedanosti odpovedujejo čemurkoli zaradi pričakovanega dobička v prihodnosti. Zdi se mi namreč, da so ravno mladi tisti, ki svoja dejanja najbolj gradijo na tem, da bi imeli od njih čim več koristi ravno v sedanosti. Malo je takšnih, ki bi se čemurkoli odpovedali na račun prihodnosti.

»Politično zvestobo je nadomestilo instrumentalno presojanje političnih uspehov ter stroškov in ugodnosti za posameznika. Državljanji so bolj kritični in zahtevnejši ter manj zanesljivo podpirajo državo in politične institucije. Državljanov nič več ne povezuje tradicija, zaupanje, zvestoba ali občutje solidarnosti, pač pa račun in posameznikov interes. Duše prodajajo tistemu, ki jim ponuja največ, vse dokler ne dobijo še boljše ponudbe. Še več: v postmodernem in razdrobljenem svetu s postmodernimi in razdrobljenimi življenjskimi stili državljani nič več ne "kupujejo delnic" neke stranke, gibanja ali skupnosti, pač pa raje jemljejo koščke od tu in tam, kot jim to narekujejo hitro spreminjanje okoliščin ter njihovega razpoloženja.« (Kaase in Newton 1999: 50) Odločilno vlogo pri tem igrajo množični mediji, saj jih posamezniki, posebno mladi, uporabljajo tako za zabavo kot tudi za politično in drugo informiranje.

Kot pomembno značilnost bi izpostavila občasno angažiranost mladih v politiki. Mladi se angažirajo le ob takšnih (napovedanih) ukrepih vlade, ki bi prizadela njih osebno, njihovo svobodo, varnost, pravice, ugodnosti. Večini se zdi, da jim ob vseh nalogah, ki jim jih prinaša sodobna družba (s tem mislim daljše izobraževanje, težje iskanje zaposlitve, težki pogoji za ekonomsko osamosvojitvev,...), ostane premalo časa in energije za aktivno ukvarjanje s politiki. Bolj kot v klasičnih oblikah politične participacije so zato aktivni v novih oblikah,

kot so npr. nova družbena gibanja. Metka Kuhar (2004) ugotavlja, da so mladi pogosto na čelu okoljevarstvenih, mirovniških, gejevskih, lezbičnih in podobnih družbenih gibanj. Vedno bolj odmevni so potrošniški bojkoti, ki jih organizirajo mladi in so posebej popularni v nordijskih državah. Niso pa jim neznane niti lokalne oblike družbenega delovanja, npr. prostovoljstvo.

Kljub vsemu še vedno obstaja trend nezanimanja mladih za politiko. Tako so »na Centru za socialno psihologijo s pomočjo anketiranja reprezentativnega vzorca mladih med 16 in 29 let leta 2000 ugotovili naslednje: šest desetih mladostnikov je izjavilo, da je njihovo zanimanje za politiko nikakršno ali majhno. Da je njihovo zanimanje močno ali zelo močno, je dejalo manj kot deset odstotkov anketirancev. Anketa je pokazala še, da večina mladih nima občutka, da lahko kakorkoli vplivajo na politične odločitve in dejanja političnih elit. Politika se jim zdi preveč komplicirana, da bi jo povprečen človek lahko razumel. Obenem se strinjajo z izjavo, da se politiki tako ali tako zanimajo samo za to, da so izvoljeni, in ne za to, kaj volilci resnično želijo.« (Kuhar, 2004) Tu je potrebno izpostaviti vprašanje interpretacije pojma politike. Od interpretacije pojma je gotovo precej odvisno, kakšno je posameznikovo zanimanje za politiko, posledično pa tudi ukvarjanje s politiko. Posebej je potrebno tu izpostaviti t.i. antipole (glej Brezovšek, 2002). Za nekatere nova družbena gibanja ali sodelovanje pri demonstracijah ne pomenijo ukvarjanje s politiko, saj imajo v glavi še vedno (zastarelo) predstavo o tem, da samo članstvo v politični stranki pomeni ukvarjanje s politiko. Predvsem tisti, katerim trenutna politična oblast in politično dogajanje nista pogodu, sami zase radi trdijo, da se ne ukvarjajo s politiko, na drugi strani pa lahko pogosto sodelujejo pri protestih, podpisujejo peticije,... Kljub vsemu pa je merjenje zanimanja za politiko težko opraviti bolj natančno, saj niti v strokovni javnosti ne obstaja enotna definicija o tem, kaj je politika.

Eden od razlogov za vedno manjše zanimanje za politiko je po mnenju Kuharjeve (2004) tudi odraščanje v t.i. tele-družbi. Le-ta ljudem ponuja kratke in hitre informacije ter intimne zgodbe iz življenja javnih oseb. Tako je tudi politika predstavljena kot oblika zabave (infotainment). Razvoj modernih informacijsko-komunikacijskih tehnologij sicer na eni strani obeta izboljšanje ravni splošne obveščenosti ter večjo dostopnost in transparentnost politike, vendar imajo na drugi strani mediji tudi možnost manipuliranja s stališči javnosti. Mediji so namreč (vedno bolj) pod vplivom političnih in ekonomskih elit, kar v praksi pomeni odvrčanje pozornosti državljanov od pomembnih in aktualnih političnih tem k bolj zabavnim

temam, npr. aferam znanih osebnosti. Mediji, namenjeni v prvi vrsti mladim, pa že tako ali tako svoje ciljno občinstvo obravnavajo kot apolitično in nezainteresirane za resne teme. S tem je začaran krog sklenjen.

Med mladimi je tudi malo možnosti za razvoj aktivnega državljanstva. Po raziskavi ETGACE (Education & Training for Governance and Active Citizenship) na razvoj le-tega v veliki meri vplivajo starši, ki bi morali biti zgled otrokom, poleg tega bi morali mladi biti bolj solidarni in odgovorni do družbe. (<http://www.acs.si/projekti/003/>) Tudi zato bom v empiričnem delu diplomske naloge poskušala odkriti vpliv staršev na politično participacijo mladih. Kot sem že ugotovila, pa je politična participacija problem tudi pri ostali populaciji, zato ni čudno, da se ta vzorec pojavlja v še večji meri pri mladini. Poleg tega so mladim pomembne vedno bolj individualistične vrednote, kar pripelje do tega, da je med mladimi vedno manj solidarnosti in odgovornosti do družbe. Koncept aktivnega državljanstva je zato lahko resno ogrožen. Pa vendarle obstajajo svetle točke: nekateri mladi se zelo zavzemajo za varovanje okolja, pravice marginaliziranih pripadnikov družbe in podobno. Tako lahko samo upamo, da bodo kot aktivni državljani v svoje vrste privabili čimveč vrstnikov ter s tem med mladimi spodbudili zanimanje za politiko in politične dejavnosti ter ohranili solidarnost in odgovornost do družbe.

Upadanje politične participacije mladih ni problematično samo v Sloveniji, ampak tudi v drugih državah Evropske unije. Tako je Evropska komisija leta 2001 izdala belo knjigo Nove spodbude za evropsko mladino, kjer je kot prednostni cilj evropskih in nacionalnih mladinskih politik opredeljena participacija mladih v javnem življenju. Leta 2003 so izdali še Evropsko listino o participaciji mladih v lokalnem in regionalnem življenju. To »po eni strani izraža naraščajočo "živčnost" zaradi neaktivnega državljanstva mladih; po drugi strani pa je dokaz, da vodilni politiki na evropski ravni slutijo, da je udeležba mladih odločilnega pomena v procesih demokratizacije in integracije držav v Evropi. Tako zaželena nova Evropa se zdi uresničljiva le s participacijo nove generacije evropskih državljanov.« (Kuhar, 2004)

3.4 Nova družbena gibanja

Na prehodu iz sedemdesetih v osemdeseta leta so se v sodobnih družbah začela pojavljati nova družbena gibanja. Institucije obstoječega političnega sistema so se izkazale kot nesposobne odgovarjati na spremenjene oz. nove politične zahteve. Le-te so se zato izražale na neinstitucionalne načine in nastala so nova družbena gibanja. »Postindustrijska družba ne ustvarja le nove vrste razcepitev v družbi, pač pa tudi nove družbene vrednote, ki so temelj nove vrste političnih zahtev. Nova družbena gibanja postavljajo in izražajo te zahteve.« (Kaase in Newton 1999: 46) Za doseg ciljev so uporabljala do tedaj dokaj neznana sredstva, npr. stavke, bojkote, peticije,... V primerjavi s političnimi strankami so bolj decentralizirana, niso pripravljena na pogajanja, so rahlo povezane organizacije in nimajo formalnega članstva. Izključujejo institucionaliziranost, predvsem pa je poudarjena množična aktivnost posameznikov v kolektivni akciji. Razmerja med udeleženci v družbenem gibanju potekajo horizontalno, intenzivnost in stalnost delovanja pa padata od članov jedra gibanja do aktivistov, simpatizerjev in podpornikov. Vodja družbenega gibanja je navadno karizmatična oseba, ki ni izvoljena v demokratičnem procesu, ampak ji drugi zaupajo in nanjo prenesejo pravico komuniciranja z javnostjo v imenu gibanja. Pomembna razlika med družbenim gibanjem in politično stranko je tudi ideologija. »Če je ideologija pri družbenem gibanju predvsem skupni vrednostni imenovalec, izraz kolektivne identitete in mobilizacije pripadnikov družbene skupine, je ideologija politične stranke praviloma seznam zamisli javnih politik, za katere stranka v boju za oblast deklarira, da jih bo ob prevzemu oblasti (pre)oblikovala in izvajala.« (Fink-Hafner, 2001: 24) Družbeno gibanje pomeni neprofesionalno in občasno politično delovanje, medtem ko politična stranka deluje kontinuirano in profesionalno.

»Pridevnik *nova* družbena gibanja označuje predvsem tematske, socialno strukturne in organizacijske posebnosti družbenih gibanj iz obdobja zadnjega desetletja oziroma desetletja in pol. Gre za družbena gibanja, ki so vzniknila iz novih ali revitaliziranih, postmoderno razumljenih tematik, kot so npr. mir, nenasilje, pravice družbenih manjšin, socializacija istospolno usmerjenih ljudi, human odnos do naravnega okolja itd... To so bila gibanja, ki so delovala po specifičnih strukturnih načelih oscilirajoče aktivnih koncentričnih krogov simpatizerjev in aktivistov okrog relativno kontinuirano delujočega jedra. Njihova specifična strukturalna značilnost je bila tudi to, da so bili v njih aktivni predvsem mladi in izobraženi

ljudje, zaposleni na področju humanih uslug itd.« (Fink Hafner, 1992: 28) Njihove aktivnosti so segale od deljenja letakov, postavljanja stojnic in organiziranja demonstracij do uporabe množičnih medijev in političnega vplivanja preko govorcev v parlamentu. Njihov trud ni bil zaman. »Prav izobraženi mladi ljudje so se v Sloveniji lotili ustanavljanja alternativnih oblik družbenega dela (moderne majhne proizvodne enote), oblikovanja alternativnih predlogov glede spreminjanja izobraževalnega sistema, sprožanja alternativnih procesov v kulturi in politiki, mladi so bili močno zastopani v individualnih osebnostnih procesih transformacije slovenske družbe kot so se kazali v oblikovanju alternativnih življenjskih stilov, v ukinjanju stigem nad marginaliziranimi skupinami ljudi, pa tudi v nastajaju in delovanju družbenih gibanj.« (Fink Hafner, 1992:72-73)

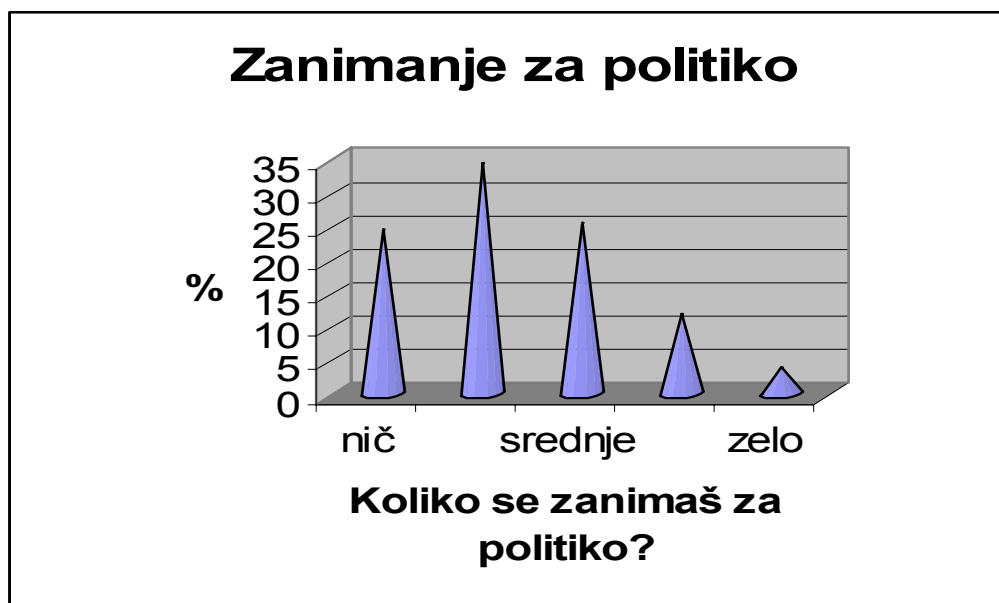
Nova družbena gibanja so imela na Vzhodu precej drugačen položaj in vlogo kot na Zahodu. Na Zahodu so vplivala na spremembo tematik in metod političnega delovanja, na Vzhodu pa je bil njihov položaj precej težji. Podvržena so bila hudi represiji in zato nikoli tako množična kot na Zahodu, poleg tega so se v začetku ukvarjala predvsem z enim vprašanjem: kako razkrojiti avtoritarni politični sistem. Tako so oblikovala nekakšno družbeno opozicijo, ki je pripomogla k razgradnji avtoritarnih sistemov. Po političnih reformah na prehodu iz osemdesetih devetdeseta leta so se tudi na Vzhodu odprle širše možnosti za delovanje novih družbenih gibanj. (Fink Hafner, 1992)

Nova družbena gibanja so danes še vedno oblika politične participacije, ki pritegne mlade, poleg tega pa tudi ciljno usmerjene problemske kampanje in mednarodna omrežja. Posebej priljubljena so tako imenovana alterglobalizacijska gibanja (prej poznana kot antiglobalizacijska), ki želijo vplivati na ekonomske velesile. V svoji anketi bom poskušala ugotoviti, kako priljubljena je danes ta oblika politične participacije med mladimi.

3.5 Politična participacija mladih v Sloveniji

Interes za politiko med mladimi je v Sloveniji in drugih evropskih državah nizek, predstavlja pa enega temeljnih dejavnikov politične participacije. V raziskavi Mladina 2000 so ugotovili, da »politika zavzema v primerjavi oz. konkurenci z drugimi življenjskimi področji bistveno nižji rang pomembnosti kot posamezna področja zasebnosti (prijateljstvo, družina, partnerstvo...) ter tudi kot področje izobraževanja in ustvarjalne dejavnosti. To velja tako za splošno populacijo kot za mlade. Je pa med mladimi ta zaostanek še zlasti značilen.« (Miheljak, 2002:128) Podobno sliko dobivajo tudi raziskovalci v drugih evropskih državah. V 43 deželah sveta so izvedli študijo World-Values-Survey, v katerem so morali anketiranci uvrstiti šest področij življenja po njihovi pomembnosti. Politika je prepričljivo pristala na zadnjem mestu. Podobno se je zgodilo v Sloveniji v raziskavi Mladina 2000, kjer so bili rezultati na vprašanje, koliko te zanima politika, naslednji:

Graf 3.1: Zanimanje mladih za politiko

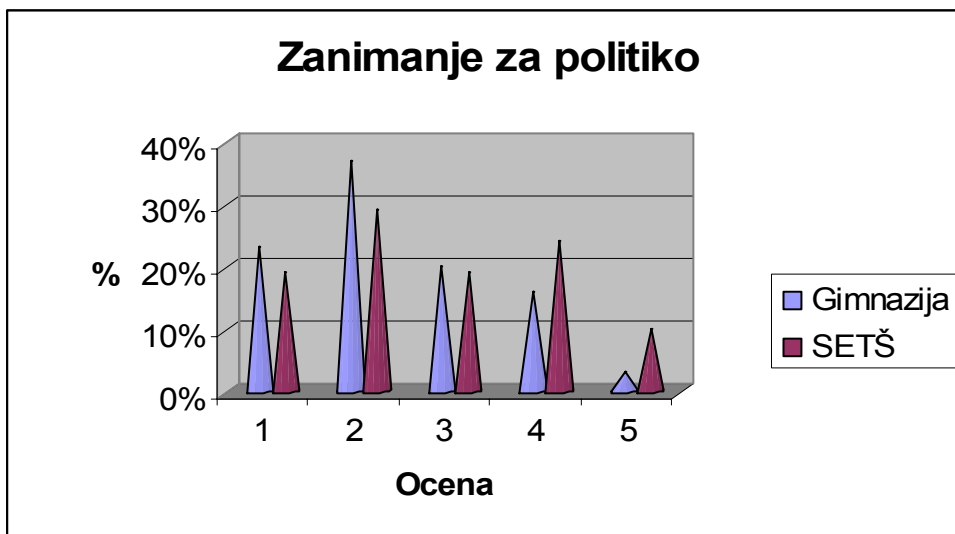

(vir: Miheljak, 2002: 131)

Zanimanje za politiko naj bi bilo razvojno pogojeno, saj s starostjo raste. Tako med mladoletnimi kar tri četrtine ne kaže zanimanja za politiko, med t.i. mlajšimi odraslimi pa je takšnih le še 43%. Seveda je tudi to velik odstotek, vendar podoben kot v splošni polnoletni populaciji, kjer se zadnje desetletje giba med 45 in 55%. V raziskavi Mladina 2000 so tudi

ugotovili, da na zanimanje za politiko vpliva tip srednje šole. Tako naj bi bili dijaki gimnazij bolj zainteresirani za politiko kot dijaki srednjih in poklicnih šol. (Mihelj, 2002) To domnevo sem pred nekaj leti želela potrditi tudi z lastno raziskavo, ki sem jo opravila med dijaki Gimnazije Jesenice in dijaki Srednje ekonomsko-turistične šole (SETŠ) v Radovljici. Raziskava ima sicer mnogo omejitev, saj je vzorec premajhen, da bi lahko ugotovitve posplošili na populacijo, vendar kljub vsemu lahko ugotovimo nekatere značilnosti politične participacije srednješolcev.

Graf 3.2: Zanimanje srednješolcev za politiko

Vir: Oman, 2003

Gimnazijci med razlogi za nizko zanimanje za politiko navajajo predvsem pomanjkanje časa (dobra četrtina vprašanih), poleg tega pa jim ni všeč trenutna politična oblast (ena petina vprašanih). Dijakom SETŠ-a se povečini zdi, da politiki tako ali tako ne naredijo nič dobrega (ena petina vprašanih) in da je politika zanje preveč komplicirana.

Raziskava Mladina 2000 pri politični participaciji presenetljivo ne odkriva razlik med spoloma, kot je to značilno za splošno populacijo. Poleg tega ugotavlja, da je politika med mladimi nepriljubljena tema pogovorov. Le slabih 30% se jih pogosto pogovarja o politiki s starši, redkeje s prijatelji in sodelavci, najredkeje pa z intimnimi partnerji. Zanimivo pa se mi zdi, da se je z raziskavo potrdila t.i. reprodukcija političnih preferenc. To pomeni, da imajo mladi pogosto enake politične preference kot njihovi starši. Možna so odstopanja v okviru enega političnega bloka, prehodov med levim in desnim blokom pa je le okoli 7%. (Mihelj, 2002).

4. ANKETA MED SLOVENSKO MLADINO

4.1 Potek raziskave

V diplomskem delu sem opisala kar nekaj teorij, pogledov, pa tudi lastnih razmišljanj o politični participaciji (mladih). Napisano sem nato želela tudi empirično preveriti, zato sem se odločila napraviti anketo med mladimi, da bi lahko potrdila ali ovrgla svoje hipoteze. Zavedam se, da je bilo opravljenih že kar precej raziskav na to temo in z anketo nisem želela nadomestiti le-teh, ampak dobiti še dodatno razsežnost. Zanimala so me namreč nekatera vprašanja, ki jih še nisem zasledila v drugih raziskavah. Sem sodijo predvsem odprta vprašanja o tem, kaj mlade v politiki privlači, kaj odbija, s čim se lažje identificirajo v politiki in podobno.

Želela sem dobiti dve čimbolj različni skupini mladih, ki bi jih primerjala glede na spol, okolje, od koder prihajajo, izobrazbo staršev in smer študija. Najprej sem izbirala smer študija, saj naj bi le-ta vplivala na različno politično participacijo mladih. Zato sem si izbrala dve različni fakulteti Univerze v Ljubljani: Fakulteto za družbene vede in Medicinsko fakulteto. Pričakovala sem namreč, da bo zanimanje za politiko in politična participacija na prvi bistveno višja kot na drugi, saj je politika domena družboslovcev in kot taka verjetno bolj priljubljena na Fakulteti za družbene vede. Vsi so anketiranci obiskujejo 2. letnik fakultete, kar pomeni, da so približno enako stari (od 20 do 22 let).

Na vsaki od fakultet sem anketirala po 40 študentov. Razmerje med moškimi in ženskami je bilo približno enako. Na Medicinski fakulteti mi je uspelo dobiti enako število študentk kot študentov, na Fakulteti za družbene vede pa je bilo razmerje malenkost v korist študentk (24:16). S tem sem ponovno dobila dve skupini za primerjavo, kjer sem želela potrditi ali ovreči hipotezo, da se moški bolj politično udeležujejo kot ženske.

V anketi me je zanimalo, iz kakšnega okolja prihajajo študenti: mestno, primestno ali vaško. Nekateri avtorji namreč trdijo, da so ljudje, ki prihajajo iz mesta, bolj politično aktivni kot tisti iz podeželja. (glej Della Porta, 2003). Zanimivo bo videti, ali to drži pri moji anketi.

Zadnja neodvisna spremenljivka v anketi je bila izobrazba staršev. (glej Milbrath: 1965) Vprašanje je bilo ločeno za vsakega starša, pri analizi pa sem zaradi večje preglednosti rezultatov uporabila višjo stopnjo izobrazbe enega od staršev (če ti dve stopnji seveda nista bili enaki). Ker naj bi bila politična participacija deloma privzgojena in ker naj bi bili ljudje z

višjo stopnjo izobrazbe bolj politično aktivni, sem pričakovala, da bodo tisti študenti, katerih starši imajo višjo izobrazbo, bolj politično aktivni. Neodvisne spremenljivke so tako: spol, okolje, smer študija in izobrazba staršev.

Drugi del ankete so sestavljala vprašanja, povezana s politično participacijo. Najprej me je zanimalo, kolikšno je anketirančevo zanimanje za politiko (na lestvici od ena do pet). Sledili sta odprti vprašanji o tem, kaj anketirance v politiki najbolj privlači in kaj jih najbolj odbija. Nato me je zanimalo, kako politično aktivni so v resnici anketirani študenti. Naštela sem naslednje politične aktivnosti: volitve, pogovor o politiki (s starši ali prijatelji), prepričevanje drugih v določeno politično odločitev, sodelovanje v demonstracijah ter podpisovanje peticij. Za vsako od naštetih aktivnosti so imeli anketiranci na voljo odgovore redno, včasih ali nikoli. S tem sem želela preveriti, katere vrste politične participacije so najbolj priljubljene med mladimi in kakšna je stopnja politične participacije pri vsaki od oblik. Sledilo je vprašanje o tem, ali je anketiranec strankarsko opredeljen ali ne in s čim se lažje identificira: s politično stranko, novim družbenim gibanjem ali čem drugim. Zanimalo me je še, ali se namerava letos udeležiti lokalnih volitev ter na podlagi česa se odloča na volitvah. S tem sem preverjala hipotezo, da se danes (predvsem mladi) na volitvah ne odločajo več (zgolj) po strankarski pripadnosti, ampak da jim je bolj pomemben politični kandidat kot posameznik. Zadnje vprašanje v anketi je bilo usmerjeno bolj v prihodnost, saj me je zanimalo, ali bi se anketiranec bolj pogosto udeleževal volitev, če bi lahko volil prek interneta. Strokovnjaki namreč v internetu vidijo potencial, kako povečati volilno udeležbo, in zdi se mi, da so mladi v tem primeru najbolj primerna skupina volilcev.

4.2 Rezultati raziskave

4.2.1 Spol

Pričakovala sem, da bodo moški pokazali več zanimanja za politične aktivnosti kot ženske, vendar te domneve ne morem ne potrditi ne zanikati. Razlike med skupinama študentov in študentk niso statistično značilne. Seveda je potrebno spomniti na to, da je vzorec premajhen, da bi lahko govorili o nekih splošnih opažanjih in trendih, kljub vsemu pa daje nekatere rezultate, ki bi se verjetno potrdili tudi ob večjem vzorcu.

Že na prvi pogled je opazno, da nekatere razlike med spoloma vseeno obstajajo:

Tabela 4.1: Zanimanje za politiko glede na spol

		Koliko se zanimaš za politiko?					Total
		nič	malo	srednje	precej	zelo	
Spol	moški	3 8,1%	4 10,8%	12 32,4%	10 27,0%	8 21,6%	37 100,0%
	ženski	7 16,3%	9 20,9%	10 23,3%	14 32,6%	3 7,0%	43 100,0%
Total		10 12,5%	13 16,3%	22 27,5%	24 30,0%	11 13,8%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,279 pri signifikanci 0,183

Med takimi, ki jih politika čisto nič ne zanima, je le 8 % moških in še enkrat toliko % žensk. Podobno je s tistimi, ki jih politika zanima le malo. Med anketiranci, ki jih politika srednje zanima, je ena tretjina moških in le dobra petina žensk. Zanimivo pa je, da je med tistimi, ki jih politika precej zanima, skoraj tretjina žensk in dobra četrtina moških. Stanje pa se ponovno obrne pri študentih, ki jih politika zelo zanima. Takih je namreč le 7% žensk in kar 21% moških. Iz tega ne bi mogli sklepati, kateri spol se bolj zanima za politiko oziroma bi lahko sklepali le to, da je med ženskami dvakrat več takšnih, ki jih politika čisto nič ne zanima, med moškimi pa trikrat več takih, ki jih politika zelo zanima.

Zanimalo me je, če spol vpliva na to, kako politično aktivni so v resnici anketiranci. Najprej sem raziskala povezanost med spolom in udeležbo na volitvah:

Tabela 4.2: Udeležba na volitvah glede na spol

		Kako pogosto se udeležuješ volitev?			Total
		redno	včasih	nikoli	
Spol	moški	31 83,8%	6 16,2%	0 ,0%	37 100,0%
	ženski	28 65,1%	13 30,2%	2 4,7%	43 100,0%
Total		59 73,8%	19 23,8%	2 2,5%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,232 pri signifikanci 0,116

Takoj opazimo, da so razlike v tem primeru bolj očitne. Skoraj 84% moških se redno udeležuje volitev, medtem ko je med ženskami takšnih le slabi dve tretjini. Poleg tega je med ženskami slabih 5% takih, ki nikoli ne gredo na volitve, med moškimi pa ni tega obkrožil

nihče. Za volitve bi torej lahko potrdili hipotezo, da so moški bolj politično aktivni kot ženski, čeprav statistike kažejo le majhno povezanost.

V anketi je sledilo vprašanje, kako pogosto se vprašani pogovarjajo o politiki s starši ali prijatelji. Odgovori na to vprašanje mi niso prav dosti povedali o razlikah med moškimi in ženskami:

Tabela 4.3: Pogovor o politiki glede na spol

		Kako pogosto se pogovarjaš o politiki s starši ali prijatelji?			Total
		redno	včasih	nikoli	
Spol	moški	9 24,3%	22 59,5%	6 16,2%	37 100,0%
	ženski	7 16,3%	33 76,7%	3 7,0%	43 100,0%
Total		16 20,0%	55 68,8%	9 11,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,194 pri signifikanci 0,221

Med tistimi, ki se redno pogovarjajo o politiki s starši ali prijatelji, je slaba četrtnina moških in le 16% žensk. Vendar pa je tudi med tistimi, ki se nikoli ne pogovarjajo o politiki, še enkrat toliko moških kot žensk.

Podobne rezultate sem dobila tudi pri odgovorih na vprašanje, kako pogosto anketiranci prepričujejo druge v določeno politično odločitev. Razlike med spoloma skorajda ni:

Tabela 4.4: Prepričevanje drugih v določeno politično odločitev glede na spol

			Kako pogosto prepričuješ druge v določeno politično odločitev?			Total
			redno	včasih	nikoli	
Spol	moški	Count	1 2,7%	9 24,3%	27 73,0%	37 100,0%
	ženski	Count	1 2,3%	14 32,6%	28 65,1%	43 100,0%
Total		Count	2 2,5%	23 28,8%	55 68,8%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,091 pri signifikanci 0,719

Pri odgovorih na vprašanje, kako pogosto anketiranci sodelujejo na demonstracijah, me mogoče za malenkost presenetil ženski del vprašanih, saj je več takšnih, ki občasno sodelujejo pri demonstracijah. Presenetilo pa me je tudi dejstvo, da skorajda ni tistih, ki bi redno sodelovali pri demonstracijah. Verjetno ta podatek govori v prid dejstvu, da mladi posegajo po drugačnih načinih politične participacije ali pa jih preprosto politika res vse manj zanima:

Tabela 4.5: Sodelovanje pri demonstracijah glede na spol

		Kako pogosto sodeluješ pri demonstracijah?			Total
		redno	včasih	nikoli	
Spol	moški	1 2,7%	7 18,9%	29 78,4%	37 100,0%
	ženski	0 ,0%	15 34,9%	28 65,1%	43 100,0%
Total		1 1,3%	22 27,5%	57 71,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,209 pri signifikanci 0,174

Zelo podobne odgovore sem dobila na vprašanje, kako pogosto podpisujejo peticije. Večjega zanimanja za tovrstno obliko političnega udejstvovanja med študenti ni bilo, prav tako skorajda ni razlike med spoloma.

Razlika med spoloma, ki bi jo bilo pomembno omeniti, je nastala samo še pri odgovorih na vprašanje, ali so vprašani strankarsko opredeljeni ali ne. Strankarska opredeljenost je dejavnik politične participacije. Tu se je potrdila domneva, da so moški v večji meri strankarsko opredeljeni kot ženske:

Tabela 4.6: Strankarska opredeljenost glede na spol

		Ali si strankarsko opredeljen?		Total
		da	ne	
Spol	moški	17 45,9%	20 54,1%	37 100,0%
	ženski	10 23,3%	33 76,7%	43 100,0%
Total		27 33,8%	53 66,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,239 pri signifikanci 0,032

Med študenti je kar slabih 46% strankarsko opredeljenih, med študentkami pa pol manj, torej 23%. Malenkostno "prevlado" imajo moški tudi pri odgovorih na vprašanje, ali se nameravajo udeležiti letošnjih lokalnih volitev. Med moškimi je takšnih 81%, med ženskami pa tri četrtine.

Domneve o večji politični participaciji ne morem ne potrditi in ne ovreči. Na nekaterih mestih se sicer kaže večji interes moških (pogostost udeležbe na volitvah, strankarska opredeljenost), vendar statistično značilno ne moremo govoriti o tem, da so moški bolj politično aktivni kot ženske.

4.2.2 Okolje

Med dejavniki, ki naj bi vplivali na politično participacijo, se v literaturi pogosto pojavlja tudi okolje, od koder prihajamo. Zato me je v anketi zanimalo, od kod prihajajo anketiranci: je to mesto, primestje ali vas in ali to vpliva na njihovo politično aktivnost.

Tabela 4.7: Zanimanje za politiko glede na okolje

	Koliko se zanimaš za politiko?					Total
	nič	malo	srednje	precej	zelo	
V kakšnem mestno okolju živiš?	4	5	14	8	7	38
	10,5%	13,2%	36,8%	21,1%	18,4%	100,0%
	primestno	2	3	3	5	0
	15,4%	23,1%	23,1%	38,5%	,0%	100,0%
vaško	4	5	5	11	4	29
	13,8%	17,2%	17,2%	37,9%	13,8%	100,0%
Total	10	13	22	24	11	80
	12,5%	16,3%	27,5%	30,0%	13,8%	100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,218 pri signifikanci 0,475

Očitno okolje ni tako pomemben dejavnik pri politični participaciji, saj pri zanimanju za politiko skorajda ni razlik med tistimi, ki prihajajo iz mesta, in tistimi iz vasi. Med tistimi, ki jih politika zelo zanima, je malenkost višji delež tistih, ki prihajajo iz mesta. Med tistimi, ki prihajajo iz predmestja, pa celo ni takih, ki bi jih politika zelo zanimala, je pa največ takih, ki jih politika sploh ne zanima. Iz teh rezultatov bi lahko sklepali, da okolje nima vpliva na politično participacijo mladih.

Pri volilni udeležbi se moja domneva ni potrdila, saj je med prebivalci vasi udeležba na volitvah celo pogostejša kot med prebivalci mest:

Tabela 4.8: Udeležba na volitvah glede na okolje

	Kako pogosto se udeležuješ volitev?			Total
	redno	včasih	nikoli	
V kakšnem mestno okolju živiš?	27 71,1%	10 26,3%	1 2,6%	38 100,0%
primestno	9 69,2%	4 30,8%	0 ,0%	13 100,0%
vaško	23 79,3%	5 17,2%	1 3,4%	29 100,0%
Total	59 73,8%	19 23,8%	2 2,5%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,097 pri signifikanci 0,823

Podobno velja tudi za pogovor o politiki. Med prebivalci mest se jih samo 18% redno pogovarja o politiki s starši ali prijatelji, med prebivalci vasi pa je takih kar slaba tretjina. Pri odgovorih na vprašanje, kako pogosto anketiranci prepričujejo druge v določeno politično aktivnost, ni bistvenih razlik glede na okolje, od koder vprašani prihajajo. Pri vprašanju o sodelovanju na demonstracijah so za malenkost bolj aktivni v mestih kot v primestju ali na vaseh, vendar te razlike niso statistično značilne.

Nekaj razlik je bilo opaznih pri odgovorih na vprašanje o pogostosti podpisovanja peticij:

Tabela 4.9: Podpisovanje peticij glede na okolje

	Kako pogosto sodeluješ pri podpisovanju peticij?			Total
	redno	včasih	nikoli	
V kakšnem mestno okolju živiš?	2 5,3%	28 73,7%	8 21,1%	38 100,0%
primestno	0 ,0%	10 76,9%	3 23,1%	13 100,0%
vaško	1 3,4%	13 44,8%	15 51,7%	29 100,0%
Total	3 3,8%	51 63,8%	26 32,5%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,230 pri signifikanci 0,075

Vidimo lahko, da je med prebivalci mest skoraj štiri petine takih, ki redno ali občasno podpisujejo peticije. Med prebivalci vasi je takih le polovica.

Razlika pa se je pojavila še pri vprašanju strankarske pripadnosti:

Tabela 4.10: Strankarska opredeljenost glede na okolje

	Ali si strankarsko opredeljen?		Total
	da	ne	
V kakšnem mestno okolju živiš?	16 42,1%	22 57,9%	38 100,0%
primestno	2 15,4%	11 84,6%	13 100,0%
vaško	9 31,0%	20 69,0%	29 100,0%
Total	27 33,8%	53 66,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,201 pri signifikanci 0,198

Med prebivalci mest je 42 % vprašanih politično opredeljenih, med prebivalci mest četrtno manj, med prebivalci primestja pa le dobrih 15%.

Zadnja razlika je nastala pri vprašanju udeležbe na letošnjih lokalnih volitvah. V večji meri se jih bodo udeležili anketiranci, ki prihajajo iz vasi (kar 86%), med prebivalci mest pa je takšnih slabe tri četrtine vprašanih. Odgovori so skladni z zgoraj navedenimi ugotovitvami, da je med prebivalci vasi več takšnih, ki se redno udeležujejo volitev. Verjetno bi ta pojav delno lahko razložili tudi s faktorjem poznavanja političnih kandidatov. Na vasi je namreč večja možnost, da prebivalci kandidata osebno poznajo in jim je zato v večjem interesu oditi na volitve:

Tabela 4.11.: Udeležba na lokalnih volitvah glede na okolje

	Ali se nameravaš udeležiti letošnjih lokalnih volitev?			Total
	da	ne	ne vem	
V kakšnem mestno okolju živiš?	28 73,7%	0 ,0%	10 26,3%	38 100,0%
primestno	9 69,2%	0 ,0%	4 30,8%	13 100,0%
vaško	25 86,2%	1 3,4%	3 10,3%	29 100,0%
Total	62 77,5%	1 1,3%	17 21,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,174 pri signifikanci 0,301

Podobno kot pri vplivu spola tudi pri okolju ne moremo govoriti o tem, da bistveno vpliva na politično participacijo. Nekateri znaki namreč kažejo na to, da so prebivalci mest bolj politično aktivni (podpisovanje peticij, strankarska opredeljenost), drugi znaki pa na to, da je politika bolj zanimiva za prebivalce vasi (pogostost udeležbe na volitvah, udeležba na letošnjih lokalnih volitvah). Zaključimo lahko, da (vsaj pri mladih) na politično aktivnost kot celoto ne vpliva okolje, od koder prihajajo. Vpliva pa na posamezne oblike politične participacije.

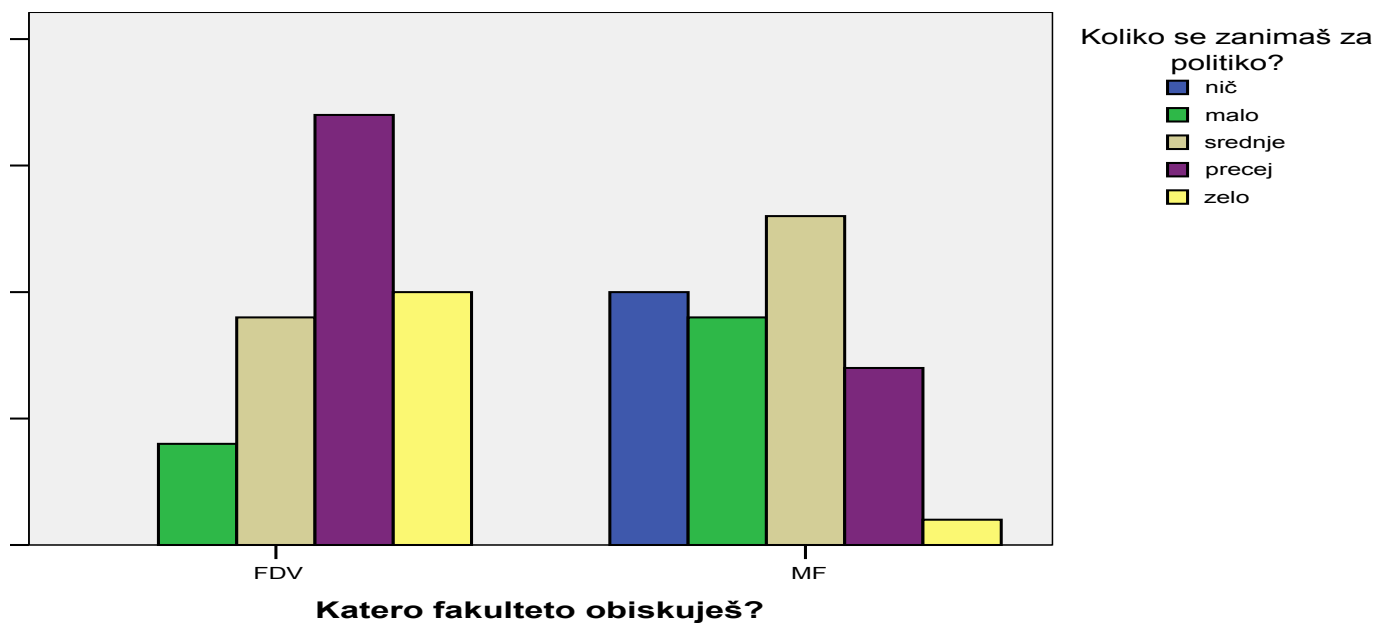
4.2.3 Smer študija

V anketo sem želela vključiti dve skupini študentov čimbolj različnih študijskih usmeritev. Predvidevala sem, da bodo študenti naravoslovnih ved pokazali manj zanimanja za politiko in bodo manj politično aktivni kot študenti družboslovnih ved. Izbrala sem Medicinsko fakulteto in Fakulteto za družbene vede (smer politologija-obramboslovje)². Ta dejavnik se je izkazal kot najbolj pomemben v dosedanji raziskavi.

Že pri vprašanju o zanimanju za politiko se je pokazala precejšnja razlika med študenti naravoslovja in družboslovja:

² Namenoma nisem anketirala študentov smeri Analiza politik in javna uprava ali Mednarodnih odnosov, ker je tam nadpovprečno veliko zanimanje za politiko in vzorec ne bi bil dovolj reprezentativen za populacijo študentov družboslovnih smeri. Ti študenti so namreč izpostavljeni večim stimulusom iz okolja (npr. iz fakultete), ki povečajo njihov interes za politiko. (glej Downs, 1957)

Graf 4.1: Zanimanje za politiko glede na smer študija

Med študenti Fakultete za družbene vede (v nadaljevanju FDV-ja) ni takih, ki jih politika sploh ne bi zanimala, medtem ko je med študenti Medicinske fakultete (v nadaljevanju MF-ja) takih kar ena četrtnina vprašanih. Na drugi strani lestvice imamo kar 43% študentov FDV-ja, ki jih politika precej zanima, in eno četrtnino takih, ki jih politika zelo zanima. Pri njihovih vrstnikih iz MF-ja je to zanimanje občutno manjše: Le 18% jih politika precej zanima in le en študent (2,5%) je navedel, da ga politika zelo zanima. Tudi statistično značilno se kaže razlika med študenti naravoslovja in družboslovja. Povprečno zanimanje za politiko na FDV-ju je 3,83, medtem ko je na MF-ju le 2,5. Zaenkrat torej lahko trdim, da je smer izobrazbe precej povezana z zanimanjem za politiko.

Pri odgovorih na vprašanje, kako pogosto se anketiranci udeležujejo volitev, razlike med študenti različnih usmeritev skorajda ni bilo. Med študenti FDV-ja se jih tri četrtnine redno udeležuje volitev, ena četrtnina pa včasih. Med študenti MF-ja se jih redno udeležuje volitev 73%, 22% občasno in 5% nikoli. Razlike so torej minimalne in skorajda ne moremo govoriti o vplivu študijske smeri na udeležbo na volitvah.

Že pri vprašanju o pogostosti pogovarjanja o politiki s starši ali prijatelji pa zopet dobimo razliko med študenti naravoslovne in družboslovne fakultete:

Tabela 4.12: Pogovor o politiki glede na smer študija

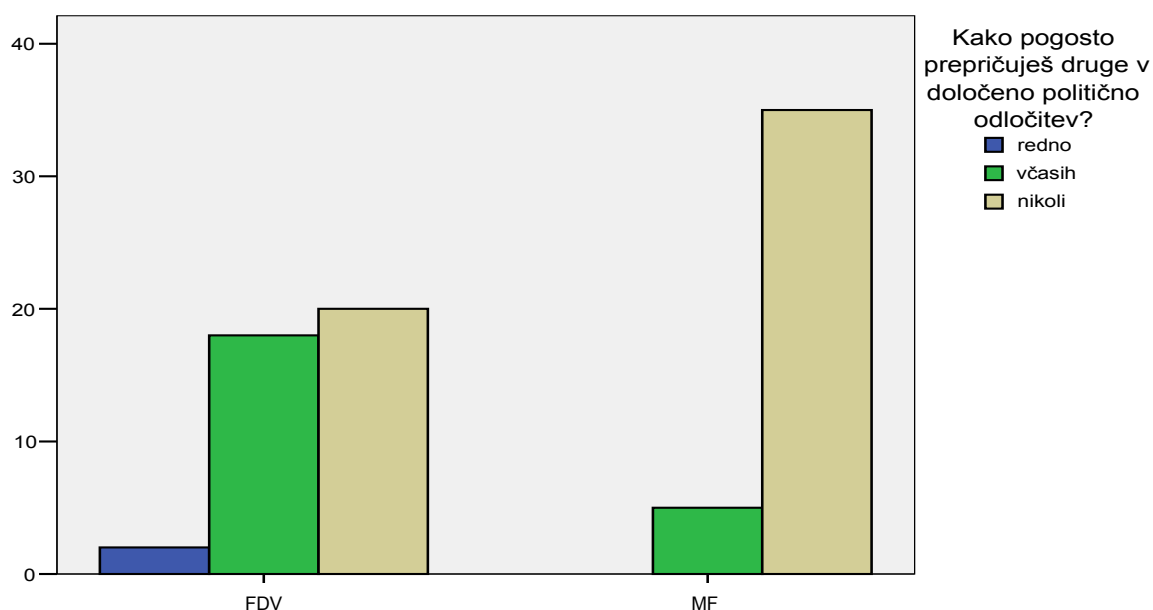
		Kako pogosto se pogovarjaš o politiki s starši ali prijatelji?			Total
		redno	včasih	nikoli	
Katero fakulteto obiskuješ?	FDV	14 35,0%	23 57,5%	3 7,5%	40 100,0%
	MF	2 5,0%	32 80,0%	6 15,0%	40 100,0%
Total		16 20,0%	55 68,8%	9 11,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,379 pri signifikanci 0,003

Med študenti FDV-ja se jih slaba tretjina redno pogovarja o politiki s starši ali prijatelji, med študenti MF-ja pa je takih le 5%. Na drugi strani se le 7,5% študentov FDV-ja nikoli ne pogovarja o politiki s starši ali prijatelji, med njihovimi kolegi z MF-ja pa je takšnih še enkrat več. Tudi koeficienti povezanosti kažejo na šibko povezanost med smerjo študija in pogostostjo pogovora o politiki.

Podobno sliko dobimo pri odgovorih na vprašanje, kako pogosto anketiranci prepričujejo druge v določeno politično odločitev:

Graf 4.2: Prepričevanje drugih v politične odločitve glede na smer študija

Med študenti FDV-ja je 5% takih, ki pogosto prepričujejo druge v določeno politično odločitev, polovica pa takšnih, ki tega nikoli ne počne. Med študenti MF-ja nihče redno ne prepričuje drugih v določeno politično odločitev, skoraj 88% pa tega ne počne nikoli.

Pri vprašanju sodelovanja na demonstracijah ni bistvenih razlik med študenti naravoslovne in družboslovne fakultete. Med študenti FDV-ja jih slaba tretjina nikoli ne sodeluje na demonstracijah, medtem ko je takšnih na MF-ju za 12% več. Kljub temu ne moremo govoriti o močnem vplivu smeri študija na sodelovanje pri demonstracijah. Podobno lahko ugotovimo za podpisovanje peticij. Skorajda ni razlik med študenti FDV-ja in študenti MF-ja. Presenetila pa me je ugotovitev, da med njimi ni razlik niti pri strankarski opredeljenosti. Ena tretjina študentov FDV-ja je strankarsko opredeljenih, medtem ko je takšnih na MF-ju le 2% manj. Lokalnih volitev se bo udeležilo kar 87,5 študentov FDV-ja, med študenti MF-ja je takšnih 20% manj. Kljub vsemu ne moremo govoriti o velikem vplivu smeri študija na to odločitev, saj je bilo v času anketiranja kar 30% študentov MF-ja še neodločenih, ali bodo odšli na volišča ali ne:

Tabela 4.13: Udeležba na lokalnih volitvah glede na smer študija

		Ali se nameravaš udeležiti letošnjih lokalnih volitev?			Total
		da	ne	ne vem	
Katero fakulteto obiskuješ?	FDV	35 87,5%	0 ,0%	5 12,5%	40 100,0%
	MF	27 67,5%	1 2,5%	12 30,0%	40 100,0%
Total		62 77,5%	1 1,3%	17 21,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,248 pri signifikanci 0,086

Zaključim lahko, da je študijska usmeritev povezana z zanimanjem za politiko, manj pa s politično participacijo oziroma konkretnimi političnimi dejanji. Izkazalo se je namreč, da se študenti FDV-ja v večji meri pogovarjajo o politiki s starši ali prijatelji in da jih tudi v večji meri prepričujejo v določeno politično odločitev. Pri ostalih političnih aktivnostih (udeležba na volitvah, podpisovanje peticij, sodelovanje pri demonstracijah) nisem ugotovila povezave s smerjo študija, saj so bili odgovori na ta vprašanja zelo podobni pri obeh skupinah študentov.

4.2.4 Izobrazba staršev

Izobrazba naj bi imela velik vpliv na politično participacijo in sklepala sem, da je pri tem pomembna tudi izobrazba staršev, saj so oni eden izmed dejavnikov, ki močno vplivajo na politično participacijo mladih. Zato sem pričakovala, da bodo študenti, katerih starši imajo višjo izobrazbo, pokazali več zanimanja za politiko in bodo bolj politično aktivni od tistih, katerih starši imajo nižjo izobrazbo. Uporabila sem izobrazbo tistega od staršev, ki je bila višja. Rezultati niso ravno potrdili moje domneve.

Pri zanimanju za politiko so rezultati zelo podobni pri vseh študentih, ne glede na stopnjo izobrazbe njihovih staršev. Tako najdemo največje zanimanje za politiko pri študentih, katerih starši imajo končano višjo šolo ali fakulteto, vendar je v isti skupini študentov tudi največ takih, ki jih politika sploh ne zanima. Zanimivo se mi zdi, da med tistimi študenti, katerih starši imajo končan magisterij ali doktorat, ni takih, ki bi jih politika zelo zanimala, nasprotno pa je takih 14% med študenti, katerih starši imajo končano le osnovno ali srednjo šolo.

Na udeležbo na volitvah pa očitno vpliva izobrazba staršev:

Tabela 4.14: Udeležba na volitvah glede na izobrazbo staršev

	Kako pogosto se udeležuješ volitev?			Total
	redno	včasih	nikoli	
Izobrazba Osnovna ali srednja šola	20 69,0%	8 27,6%	1 3,4%	29 100,0%
Višja šola ali fakulteta	34 75,6%	10 22,2%	1 2,2%	45 100,0%
Magisterij ali doktorat	5 83,3%	1 16,7%	0 ,0%	6 100,0%
Total	59 73,8%	19 23,8%	2 2,5%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,071 pri signifikanci 0,938

Med študenti, katerih starši (oziroma eden od njih) imajo končan magisterij ali doktorat, je več kot štiri petine takih, ki se redno udeležujejo volitev. Z nižanjem izobrazbe staršev se tudi niža delež tistih študentov, ki se redno udeležujejo volitev.

Podoben rezultat sem dobila tudi pri odgovorih na vprašanje o pogostosti pogovora o politiki s starši ali prijatelji. Med študenti, katerih starši imajo končan magisterij ali doktorat, je ena tretjina takih, ki se pogosto pogovarjajo o politiki, dve tretjini pa to počne občasno. Vendar na drugi strani najdemo med študenti, katerih starši imajo končano osnovno ali srednjo šolo, 7 % takih, ki se nikoli ne pogovarjajo o politiki, in kar 15% delež takih med študenti, katerih starši imajo končano višjo šolo ali fakulteto. Vpliva izobrazbe na to obliko politične participacije torej ne morem potrditi. Podobno lahko ugotovim tudi za ostale politične aktivnosti: pri prepričevanju drugih v določeno politično odločitev, sodelovanju pri demonstracijah in podpisovanju peticij ni značilnih razlik med študenti glede na izobrazbo njihovih staršev.

Razlike sem odkrila še pri vprašanju o strankarski pripadnosti študentov:

Tabela 4.15: Strankarska pripadnost glede na izobrazbo staršev

	Ali si strankarsko opredeljen?		Total
	da	ne	
Izobrazba Osnovna ali srednja šola	5 17,2%	24 82,8%	29 100,0%
Višja šola ali fakulteta	18 40,0%	27 60,0%	45 100,0%
Magisterij ali doktorat	4 66,7%	2 33,3%	6 100,0%
Total	27 33,8%	53 66,3%	80 100,0%

- vrednost Kramerjevega koeficienta je 0,301 pri signifikanci 0,027

Vidimo lahko, da strankarska opredeljenost narašča s stopnjo izobrazbe anketirancevih staršev. Tako je med študenti, katerih starši imajo končan magisterij ali doktorat, kar ena tretjina strankarsko opredeljenih in le 17% takih med študenti, katerih starši imajo končano osnovno ali srednjo šolo.

Zaključim lahko, da izobrazba staršev torej ne vpliva niti na zanimanje za politiko in niti ne na politično participacijo. Izjema je morda le pripadnost politični stranki. Očitno ima torej izobrazba vpliv samo na konkretnega posameznika, kar pa v mojem primeru nisem mogla raziskati, saj imajo vsi anketiranci trenutno enako stopnjo izobrazbe.

4.2.5 Kaj mlade v politiki privlači?

Zgornje vprašanje sem v anketi zastavila kot odprto vprašanje in dobila zelo različne in zanimive odgovore. Izkazalo se je, da mlade v politiki najbolj privlači moč, ki jo imajo politiki, vpliv ter možnost sprememb v družbi. To je napisalo skoraj četrtina vprašanih, kar pa me ni presenetilo. Bolj me je presenetilo to, da jih skoraj eno četrtino v politiki privlačijo (besedni) boji med strankami. Prav tako se mi zdi zanimivo, da nekateri vidijo afere v politiki kot tisto, kar jih pritegne oziroma se jim zdi zanimivo. Redkeje so se pojavljali naslednji odgovori: v politiki me privlači politični proces, ugled, dobre plače, delo v dobro države, občutek soodločanja, možnost uveljavljanja interesov, parlament, način, kako nekoga prepričati v tvoje odločitve, oblikovanje države in družbe, tekmovalnost in dejstvo, da se vedno nekaj dogaja. Odgovori so res zelo različni in izvirni, vendar me je negativno presenetil majhen odziv anketirancev. Skoraj polovica anketirancev namreč na to vprašanje ni našla odgovora ali pa so napisali, da jih v politiki nič e privlači. Nasprotno je bilo zelo malo takšnih, ki niso odgovorili na vprašanje, kaj jim v politiki ni všeč oziroma jih odbija. To na nek način potrjuje dejstvo, da mladi najdejo v politiki več slabih kot dobrih strani ter se posledično manj zanimajo zanjo oziroma so manj politično aktivni.

4.2.6 Kaj mlade v politiki odbija?

To vprašanje je anketirance očitno bolj izzvalo k razmišljanju kot prejšnje, saj skoraj ni bilo tistih, ki ne bi odgovorili nanj oziroma bi napisali, da jih nič ne odbija. Najbolj pogosti so bili naslednji dogovori:

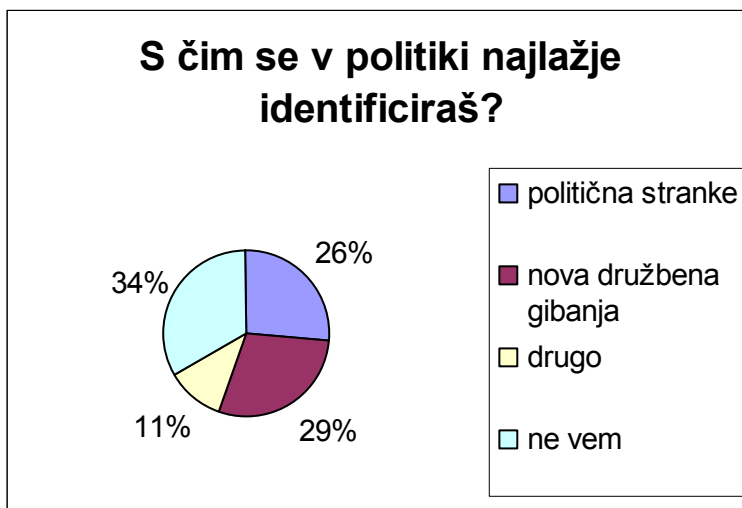
- politiki	14%
- korupcija	12%
- laganje	9%
- neizpolnjevanje obljub	8%
- egoizem	8%
- hinavščina	6%

Redkeje so se pojavljali naslednji odgovori: v politiki me najbolj odbija klientelizem, neprofesionalnost, ignoranca, ideološka naravnost, afere, sindikati, zavajanje javnosti, bipolarnost političnega prostora (levo:desno), predolg zakonodajni postopek, pomanjkanje demokratičnosti, nepripravljenost politikov za sodelovanje med seboj, "zaprtost" politikov za

širšo javnost, izmikanje odgovorom ter vedno novi in slabši zakoni. Spet lahko vidimo, da so mnenja precej različna in da je potencialno veliko področij, ki bi jih mladi želeli v politiki spremeniti. Potrebno je le najti več dejavnikov, ki bi pozitivno vplivali na zanimanje mladih za politiko in posledično na njihovo politično participacijo.

4.2.7 S čim se mladi identificirajo v politiki?

Graf 4.3: S čim se mladi identificirajo v politiki?

Odgovori na to vprašanje so bili zanimivi, vendar sem bila ponovno razočarana nad odzivom anketirancev. Dobra tretjina jih namreč ne ve, s čim se identificirajo v politiki ali pa se jim o tem ni dalo razmišljati. Kljub temu sem dobila zanimive rezultate. Pričakovala sem, da se bo le malo mladih identificiralo s političnimi strankami, veliko več pa z novimi družbenimi gibanji ali čim drugim, npr. z osebnostjo političnega kandidata. Izkazalo se je, da se dobra četrtina anketirancev v politiki še vedno identificira s političnimi strankami, 29% pa z novimi družbenimi gibanji (npr. mirovniško, okoljevarstveno, gejevsko,...) Pričakujem, da bo zanimanje za tovrstno obliko političnega delovanja med mladimi v prihodnje še naraslo. Nekoliko pa me je presenetil nizek delež tistih, ki so našli alternativo tema dvema možnostma. 11% jih je napisalo, da se identificirajo na drugačen način: nekaterim je pomembno, za kakšno politično vprašanje gre, saj se na podlagi tega odločijo, s čim se bodo identificirali. Ostali pa se po večini identificirajo s posameznim politikom. Verjetno bo tudi

takšnih v prihodnosti več, saj bo verjetno bolj postal pomemben posamezni politični kandidat kot njegova politična stranka ali gibanje. To potrjujejo tudi odgovori na vprašanje, na podlagi česa se mladi odločajo na volitvah. Kar nekaj jih je namreč napisalo, da se na volitvah odločajo na podlagi posameznega kandidata, njegovih osebnostnih lastnosti, stališč, pa tudi imidža. Verjetno bi dobili precej drugačne odgovore, če bi anketirali starejšo populacijo, saj bi večina še vedno podpirala politične stranke, manj posamezne kandidate in v zelo majhni meri nova družbena gibanja.

4.2.8 Na podlagi česa se mladi odločajo na volitvah?

To vprašanje je na nek način nadaljevanje prejšnjega, saj sem v njem želela bolj podrobno razlago o tem, kako se mladi odločajo na volitvah oziroma kaj vpliva na njihovo odločitev. Delež tistih, ki se odločajo na podlagi strankarske pripadnosti, je le 6%, kar ponovno potrjuje mojo tezo, da je danes na političnem prizorišču vedno bolj pomemben posamezni politični kandidat, ne pa to, iz katere politične stranke prihaja. To pa ne pomeni, da politični program ni pomemben, saj je 30% anketirancev napisalo, da se pri svoji volilni izbiri odloča na podlagi političnega programa kandidata. Nekateri so posebej izpostavili osebnostne lastnosti kandidata. Takih je bilo kar 14%, 5% jih upošteva ideološko orientiranost kandidata, 2 anketiranca pa se odločata tudi na podlagi kandidatovega imidža. Dokaz za to, kakšen pomen imajo danes v predvolilni igri mediji, je tudi 11% anketirancev, ki se odločajo na podlagi kandidatove predstavitve v medijih. 14% anketirancev se pri svojem volilnem odločanju posvetuje s starši ali prijatelji. Bolj redki so bili naslednji odgovori: na volitvah se odločam na podlagi zaupanja kandidatom, na podlagi trenutnega razpoloženja, kandidatovih dobro predstavljenih argumentov, ... 2 anketiranca sta v svoj odgovor zapisala, da se odločata na podlagi ponudbe. To nas ponovno napelje na misel, da je politični proces vedno bolj podoben potrošniškemu. Izbereš med tistim, kar ti ponujajo, pri tem pa paziš na to, da za svoj vložek dobiš kar največ dobička ozirom koristi.

4.3 Vloga interneta v politični participaciji mladih

Leta 2004 je bila v okviru Ministrstva za informacijsko družbo izvedena raziskava z naslovom Študija izvedljivosti e-volitev s predlogi implementacije. V njej so predstavljene zahteve za izvedbo e-volitev, zaščita podatkov, grožnje sistemu in modeli e-volitev. Možnost e-volitev tako ni nekaj nerealnega, morda samo ne še tako kmalu uresničljivega: »Vseeno velja ugotoviti, da lahko v prihodnosti e-volilni sistemi postanejo realna oblika izražanja politične volje za pomemben del volilnega telesa. Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da je za prihodnost e-volitev ključnega pomena razvoj šifrirnih tehnologij in boljših metod zagotavljanja varnega informacijskega okolja. Ta prihodnost pa je po vsej verjetnosti žal še precej oddaljena.« (glej Turk, 2004)

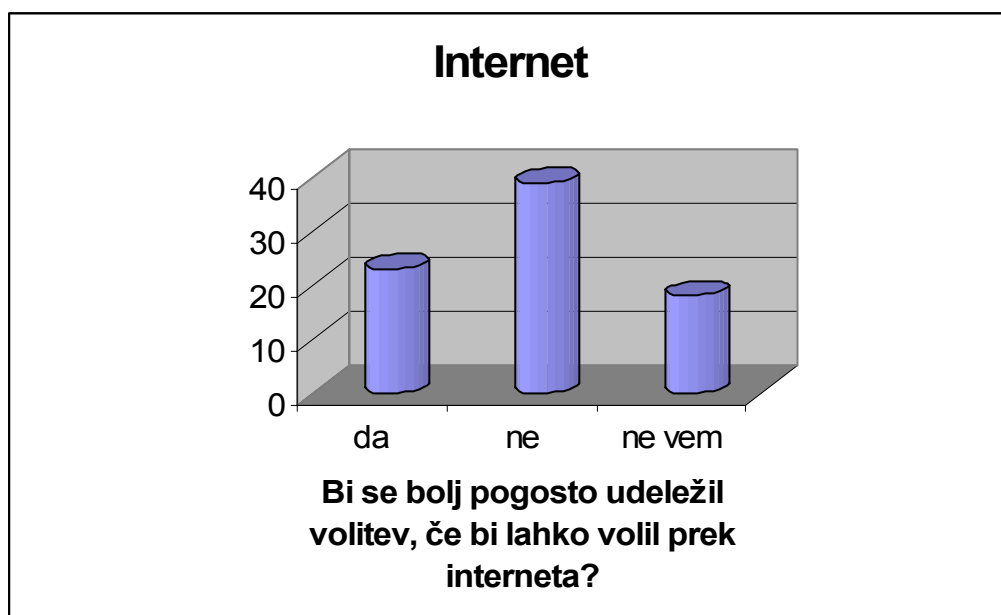
Strokovnjaki iz Pravne fakultete in Fakultete za družbene vede v Ljubljani so izvedli raziskavo Študija izvedljivosti: Ustavno-pravni in politološki vidiki uvajanja e-volitev v RS in ugotovili, »da bi dodaten način omogočanja sodelovanja volivcev pri upravljanju javnih zadev, s katerim se doseže večja volilna udeležba, predstavljal večjo stopnjo demokratičnosti družbe in višjo stopnjo legitimnosti volilnega sistema. Uporaba IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije) v volilnih postopkih je torej lahko dobrodošel prispevek k demokratizaciji družbe, če in v kolikor so pri uporabi IKT dosledno spoštovana vsa temeljna načela volitev. Hkrati pa se je potrebno zavedati, da lahko ima uvajanje IKT tudi nasprotno učinke saj bi lahko morebitne tehnične, postopkovne ali sistemske napake, pripeljale tudi do okrnitve legitimitete volilnega sistema. Le-to pa lahko ima tudi dolgoročnejshe negativne posledice na zaupanje volilcev glede uvajanja informacijsko komunikacijske tehnologije v politični prostor na sploh.« ([http://www. mid.gov.si/%2fmid%2fmid.nsf%2fV%2f...%2f+Evolitve_ustavnopravni_in_politoloski_vidiki.pdf](http://www.mid.gov.si/%2fmid%2fmid.nsf%2fV%2f...%2f+Evolitve_ustavnopravni_in_politoloski_vidiki.pdf), 4.6.2006)

Internet je med mladimi vedno bolj priljubljen in takoj se mi je porodilo vprašanje, kako bi z njegovo pomočjo lahko povečali politično participacijo mladih. Njegove prednosti so v tem, da je (vedno bolj) lahko dosegljiv, njegova uporaba je preprosta, je recipročen medij ter zagotavlja relativno enakost in enakopravnost vsem uporabnikom. Ker je v družbi vedno več govora o e-demokraciji, se mi zdi pomembno razmišljati tudi o tem, ali bi se npr. udeležba mladih na volitvah ali na referendumih povečala, če bi lahko svoj glas oddali prek interneta.

Prav gotovo je do tja še zelo dolga pot, morda ideja celo nikoli ne bo uresničena, kljub vsemu pa sem v svoji anketi vključila tudi to področje.

Vprašanje v anketi se je glasilo: Bi se bolj pogosto udeležil volitev, če bi lahko volil prek interneta? Odgovori so bili sledeči:

Graf 4.4: Udeležba na e-volitvah

Rezultati niso bili skladni z mojimi pričakovanji, saj sem si predstavljala, da bi se mladi v večji meri udeleževali volitev, če bi lahko svoj glas oddali v elektronski obliki. Takih pa je le ena četrtnina vprašanih. Skoraj polovici anketirancev se zdi, da bi se volitev udeleževali enako redno, tudi če bi lahko volili prek interneta. Slaba četrtnina se jih ni mogla odločiti, kako bi uvedba e-volitev vplivala na njihovo volilno udeležbo.

5. PRIMERJAVA POLITIČNE PARTICIPACIJE MLADIH IN OSTALE POPULACIJE

5.1 Evropska družboslovna raziskava

Politična participacija mladih se v marsičem razlikuje od politične participacije ostale polnoletne populacije, tako po zvrsti kot tudi po intenzivnosti. Poskušala bom primerjati podatke za mlade, ki sem jih dobila z lastno raziskavo, ter podatke za ostalo populacijo, ki so zbrani v Evropski družboslovni raziskavi. Pri raziskavah politične participacije mladih si bom pomagala tudi z raziskavo Mladina 2000. Vem, da podatki niso neposredno primerljivi, saj so to različne baze, poleg tega je med raziskavami časovna razlika, vendar bom vseeno poskušala ugotoviti bistvene razlike ali podobnosti.

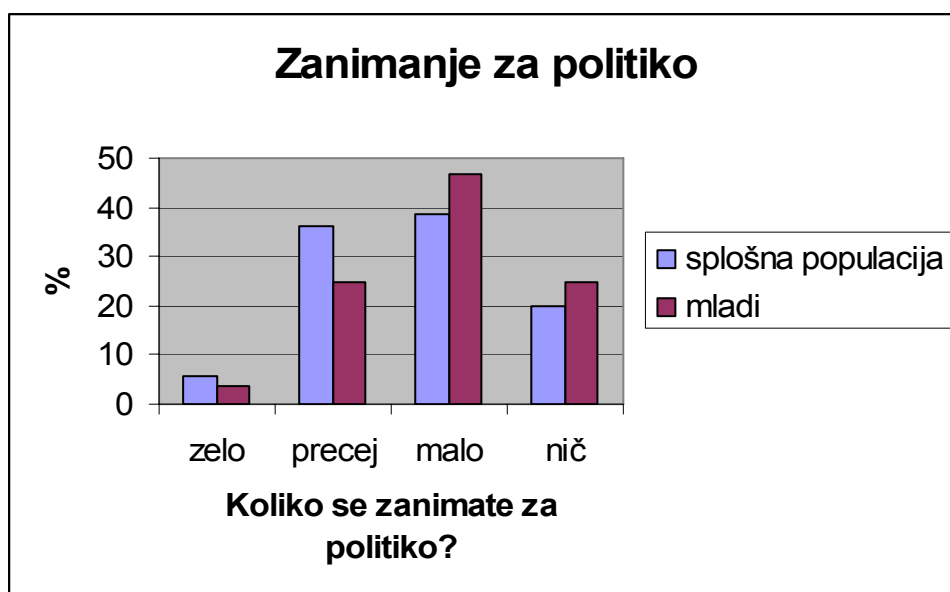
Evropska družboslovna raziskava (ESS) je mednarodna raziskava, ki vključuje 20 držav. Njen namene je preučiti povezanost med evropskimi institucijami ter stališči, prepričanji in vedenjskimi vzorci njenih prebivalcev. Anketa vključuje blok vprašanj o splošnih družbenih in političnih stališčih, ki ostaja nespremenjen skozi leta, ter enkratne module vprašanj, posvečenih posameznim temam. Za primerjavo bom uporabila Evropsko družboslovno raziskavo leta 2004 (t.i. drugi krog). Projekt je potekal v 25 državah in je vključen v 5. okvirni program Evropske Komisije. Deloma ga financira Evropska Znanstvena Fundacija in dodatni viri znotraj posameznih sodelujočih držav. V Sloveniji je anketa zajela 1442 anketirancev, ki so odgovarjali na 613 vprašanj. (<http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm042.xml>)

5.2 Primerjava politične participacije mladih in ostale populacije

5.2.1 Zanimanje za politiko

Najprej me je zanimalo, kolikšno je zanimanje za politiko med mladimi v primerjavi z ostalo populacijo. Rezultate za mlade sem povzela po raziskavi Mladina 2000, rezultate za splošno populacijo pa iz Evropske družboslovne raziskave. Vprašanja v raziskavah sta bili identični, rezultati pa sledeči:

Graf 4.5: Zanimanje za politiko med mladimi in ostalo populacijo

Vir: Evropska družboslovna raziskava in Mladina 2000

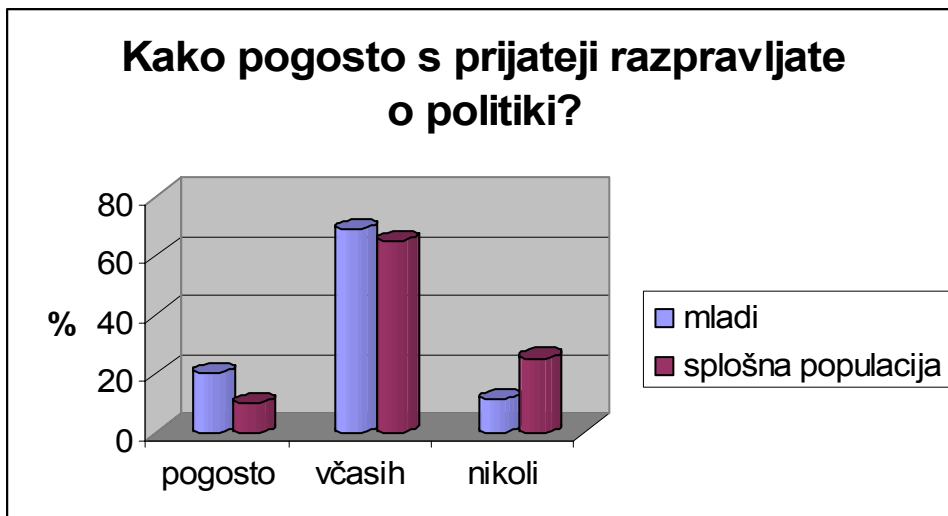
Iz grafa je razvidno, da je zanimanje za politiko pri mladih manjše kot pri ostali populaciji. Med splošno populacijo je slabih 6% takih, ki se zelo zanimajo za politiko, med mladimi pa slabe 4%. Tu razlika še ni tako drastična, saj vidimo, da tudi med starejšimi politika ni posebej priljubljena. Večja razlika nastane v skupini tistih, ki jih politika precej zanima. Tu je kar 36% splošne populacije, med mladimi pa le slaba četrtnina. Politika le malo zanima 38% splošne populacije in kar 47% mladih, medtem ko kar eno četrtnino mladih sploh ne zanima. Med splošno populacijo je takih ena petina. S tem lahko potrdim svojo hipotezo o tem, da zanimanje za politiko med mladimi manjše kot med ostalo populacijo.

5.2.2 Konvencionalna politična participacija

Pogovor o politiki

Pogovor o politiki s starši, prijatelji, sodelavci in znanci je dejavnik, obenem pa tudi že oblika politične participacije. V svoji anketi sem mlade spraševala, kako pogosto to počnejo. Podobno vprašanje je vsebovala raziskava Slovensko javno mnenje 2003. Pričakovala sem, da se bodo mladi manj pogovarjali o politiki kot ostala družba. Primerjava pa nam pokaže, da se mladi celo bolj pogovarjajo z ljudmi okrog sebe o politiki kot ostala populacija:

Graf 4.6: Razprava o politiki med mladimi in ostalo populacijo

Vir: Slovensko javno mnenje 2003 in lastna raziskava

Volitve

Volitve so ena izmed najbolj značilnih oblik konvencionalne politične participacije, od katere naj bi se mladi vedno bolj oddaljevali. To sem želela preveriti v svoji anketi, zato sem jim zastavila vprašanje o tem, kako pogosto se udeležujejo volitev. Odgovori so me pozitivno presenetili, saj sem pričakovala, da bo njihova udeležba na volitvah v večini precej redka. Rezultati so bili sledeči:

Graf 4.7: Udeležba mladih na volitvah

Vir: Oman, 2003

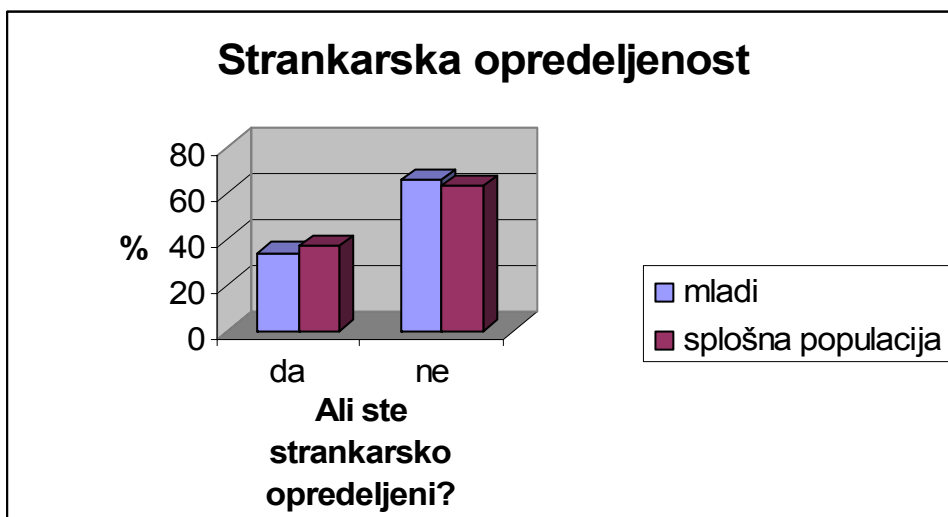
Kar tri četrtine vprašanih se jih redno udeležuje volitev, slaba četrtina občasno in le 2% je takih, ki nikoli ne odidejo na volišča. Če te podatke primerjam s podatki iz Evropske

družboslovne raziskave, rezultati sploh niso slabi. Tam so namreč anketirancem zastavili vprašanje, ali so se udeležili nedavnih volitev v Državni zbor. 69% vprašanih je odgovorilo pritrdilno. Vprašanji sicer nista identični, pa vendarle kažeta na to, da se mladi kljub vsemu dokaj pogosto udeležujejo volitev in da pri tej politični aktivnosti ne zaostajajo za ostalo populacijo.

Strankarska opredeljenost

Za mlade velja, da naj bi se bolj kot s političnimi strankami identificirali z različnimi družbenimi gibanji (glej Ule, Downs, Kuhar). Zato sem anketirancem v svoji anketi postavila vprašanje, ali so strankarsko opredeljeni. Podobno vprašanje je vsebovala Evropska družboslovna raziskava, in sicer: Ali je kakšna politična stranka, ki ste ji blizu? Primerjava odgovorov nam pokaže, da pravzaprav ni razlik med mladimi in ostalo populacijo:

Graf 4.8: Strankarska opredeljenost mladih in ostale populacije

Vir: Evropska družboslovna raziskava in Oman, 2003

Morebitna razlaga za tak rezultat so odgovori na moje naslednje vprašanje v anketi. Zanimalo me je, s čim se mladi lažje identificirajo. Možni odgovori so bili: politične stranke, nova družbena gibanja, drugo in ne vem. Kar ena tretjina vprašanih ni vedela odgovora na to vprašanje oziroma se jim ni dalo o tem razmišljati, kar na nek način ponovno kaže na nezainteresiranost za politiko. Dobra četrtina vprašanih se jih identificira s političnimi strankami, 29% pa z novimi družbenimi gibanji. Ostali so izpostavili posamezne politične kandidate, njihovo osebnost, zunanost,... Če tako povežemo odgovore na vprašanje o strankarski pripadnosti in identifikaciji, lahko kljub vsemu ugotovimo razlike med mladimi in

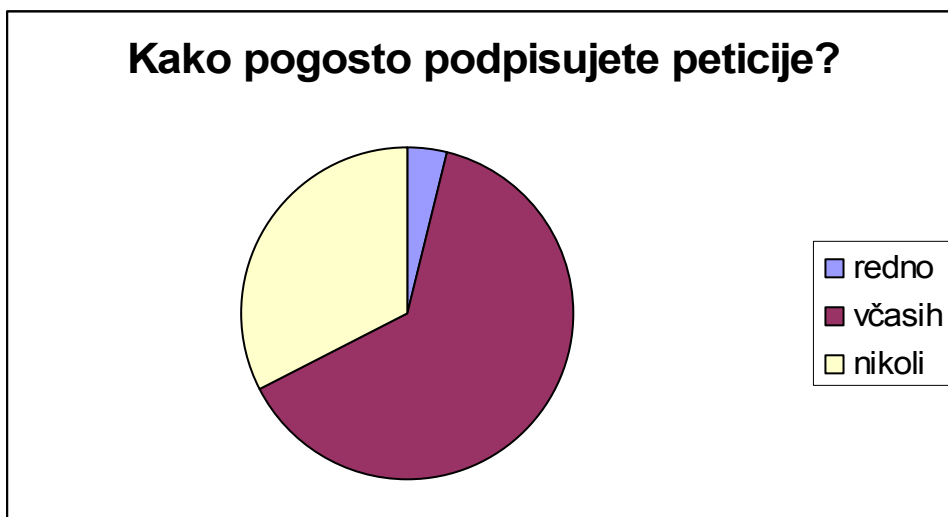
ostalo populacijo. Res se zdi, kot da je strankarska pripadnost enako pogosta pri mladih kot pri starejših, vendar je verjetno razlika v tem, da se mladi identificirajo z določeno politično stranko zaradi nekega konkretnega politika, saj jim ustreza njegov nastop, osebnost, ponekod tudi zunanost. Za starejše pripadnike družbe sicer nimam podatkov o tem, zakaj se identificirajo z določeno politično stranko, vendar je verjetno bolj prevladujoč razlog program politične stranke, navajenost nanjo oziroma tradicija in podobno. Iz tega bi lahko sklepali, da se političnim strankam ni potrebno bati za obstoj v političnem prostoru, da pa bodo morale za volilne glasove mladih igrati drugačno igro kot so jo bile navajene do sedaj.

5.2.3 Nekonvencionalna politična participacija

Podpisovanje peticij

Podpisovanje peticij sodi med tiste politične dejavnosti, ki so po svoji obliki bolj blizu mladim. V okviru Evropske družboslovne raziskave so med drugim anketirance spraševali, ali so v zadnjih 12 mesecih podpisali peticijo. Med anketiranci je bilo le slabih 6% takih, ki so to storili. V anketi Mladina 2000 pogostosti tega pojava sicer niso raziskovali, zato pa sem v anketi študente spraševala, kako pogosto to počnejo. Odgovori so bili sledeči:

Graf 4.9: Podpisovanje peticij med mladimi

Vir: Vir: Evropska družboslovna raziskava in Oman, 2003

Seveda ni mogoče natančno primerjati teh odgovorov, saj so odgovori redno, včasih in nikoli odvisni od subjektivne interpretacije in niso tako zanesljivi kot odgovori v Evropski

družboslovni raziskavi. Kljub vsemu pa lahko potrdim domnevo, da je podpisovanje peticij bolj v domeni mladih kot starejših pripadnikov družbe oziroma splošne populacije, saj je le ena četrtnina takih, ki tega ne počnejo nikoli.

Demonstracije

Med slovensko populacijo je po podatkih Evropske družboslovne raziskave le 1,6% takih, ki so se v zadnjih 12 mesecih udeležili zakonitih demonstracij. V svoji anketi sem študente spraševala, kako pogosto se udeležujejo demonstracij. Rezultati sicer spet niso popolnoma primerljivi, pa vendar lahko ugotovimo, da so študenti malo bolj naklonjeni tej vrsti politične participacije. Odgovori so bili namreč sledeči:

Graf 4.10: Udeležba mladih na demonstracijah

Vir: Evropska družboslovna raziskava in Oman, 2003

Kljub vsemu me je presenetil visok delež mladih (71%), ki se nikoli ne udeležujejo demonstracij, saj sem pričakovala, da bo to pri mladih precej priljubljena oblika politične participacije.

Iz naštetega lahko sklepam, da obstajajo razlike v politični participaciji mladih in ostalih pripadnikov družbe, vendar te niso tako velike kot bi bilo pričakovati. Mladi se podobno kot ostali pripadniki družbe pogosto udeležujejo volitev in so strankarsko opredeljeni. Za razliko od starejših ljudi pa mladina stavi na določene politične kandidate, ki jih prepričajo s svojim nastopom. Pri pogovoru o politiki so mladi celo bolj aktivni kot ostala družba. Bolj kot ostala

populacija so tudi naklonjeni nekonvencionalnim oblikam politične participacije, npr. pisanju peticij in sodelovanju pri demonstracijah. Verjetno je eden izmed razlogov, da v raziskavi nisem odkrila drastičnih razlik med mladimi in ostalo populacijo, tudi to, da sem anketirala študente. Mihelj (2002) namreč meni, da se politična aktivnost mladih stopnjuje vzporedno s staranjem. Tako bi bili verjetno rezultati popolnoma drugačni, če bi v svojo raziskavo vključila tudi mlajše (npr. dijake) in tiste, ki se po končani osnovni oziroma srednji šoli zaposlijo in ne nadaljujejo šolanja na univerzi.

6. ZAKLJUČEK

Politična participacija mladih v zadnjem času zaposluje politično stroko, saj naj bi vedno večja apolitičnost mladih postopoma začela ogrožati obstoječi politični sistem. V okviru svoje diplomske naloge sem ugotovila, da stanje v Sloveniji ni tako kritično in obeti ne tako slabi, potrebno je le politične aktivnosti prilagoditi spremenjenim vrednotam in razmeram v družbi. Spremenila se je predvsem politična kultura mladih, ki v veliki meri vpliva na politično participacijo. Strokovnjaki ugotavljajo, da je med mladimi manj spoštovanja do starih ustanov, usmeritev in vrednot, bolj so prilagodljivi na spremembe in novosti. Vedno bolj cenijo prijateljstvo, družino, službo, medtem ko se politika pojavlja na zadnjem mestu. Večinoma so nezainteresirani za sodelovanje z uveljavljenimi političnimi institucijami, bolj pa se angažirajo v občasnih družbenih gibanjih. Bolj kot sodelovanje v političnih strankah jih zanima ad hoc politika (Mihelj, 2001).

V empiričnem delu diplomskega dela sem se najprej posvetila hipotezi, da se mladi pri svoji politični participaciji med seboj razlikujejo glede na spol, okolje, od koder prihajajo, smer študija in izobrazbo staršev. Ugotovila sem, da so te razlike manjše od pričakovanih. Med spoloma razlik skorajda ni, nekoliko pogosteje kot študentke pa se študentje odpravijo na volišča in so strankarsko opredeljeni. Okolje anketirancev ima različen vpliv na različne vrste političnih dejavnosti. Študenti, ki prihajajo iz vaškega okolja, se bolj pogosto udeležujejo volitev in se pogovarjajo o politiki. Študenti iz mestnega okolja pa pogosteje podpisujejo peticije in so strankarsko opredeljeni. Smer študija je precej povezana z zanimanjem za politiko, saj so na Fakulteti za družbene vede študenti veliko bolj zainteresirani za politiko kot njihovi vrstniki z Medicinske fakultete. Pri političnih aktivnostih se ta prednost izraža le kot več pogovora o politiki in prepričevanja drugih s strani študentov družboslovja. Pri vseh ostalih političnih aktivnostih so študenti obeh fakultet precej izenačeni. Tudi izobrazba staršev se ni izkazala kot dejavnik, ki bi pomembno vplival na zanimanje in politično participacijo mladih. Na podlagi ankete tako ne morem potrditi druge hipoteze, da se mladi pri svoji politični participaciji med seboj razlikujejo glede na spol, okolje, smer študija in izobrazbo staršev.

Mlade v politiki privlači predvsem moč, vpliv in možnost sprememb ter boji med strankami. Odbijajo pa jih: politiki, korupcija, laganje, neizpolnjevanje obljub, egoizem in hinavščina.

Ena četrtnina vprašanih se identificira s političnimi strankami, 29% z novimi družbenimi gibanji, ostali pa s posameznim političnim kandidatom. Tako se tudi na volitvah odločajo na podlagi političnega programa kandidata, njegovih osebnostnih lastnosti in tudi izgleda. Svoje glasove tako mladi podarijo tistemu, za katerega menijo, da jim bo prinesel največ koristi. Tudi ukvarjajo se s takšnimi političnimi aktivnostmi, ki zahtevajo kar se da malo truda in jim prinašajo kar se da največ ugodnosti. Downs za ta pojav uporabi prisposodbo s supermarketom. (v Janda in drugi:1992)

V okviru 2. hipoteze sem poskušala primerjati zanimanje in politično participacijo mladih z ostalo populacijo v Sloveniji. S pomočjo izsledkov Evropske družboslovne raziskave in lastne ankete sem ugotovila, da je zanimanje za politiko pri mladih res manjše kot pri ostalih. Kljub vsemu pa pri političnih aktivnostih mladi ne zaostajajo toliko. Pogovora o politiki je med mladimi celo več kot med ostalo populacijo. Na volišča se mladi odpravijo skorajda v enaki meri kot ostala populacija, pa tudi strankarsko opredeljeni so približno tako kot ostala populacija. Kljub vsemu pa se mladi za razliko od ostale populacije ne identificirajo toliko s politično stranko kot celoto, ampak bolj z določenim politikom, ki je član te politične stranke. Za malenkost bolj aktivni so mladi po pričakovanjih pri nekonvencionalnih oblikah politične participacije. Tako pogosteje podpisujejo peticije in se udeležujejo demonstracij. S tem lahko delno potrdim svojo prvo hipotezo o tem, da se politična participacija mladih močno razlikuje od politične participacije ostale družbe, tako po zvrsti kot tudi po intenzivnosti. Kot lahko vidimo te razlike niso tako ogromne, so pa kljub vsemu razvidne.

Verjetno je ena od tem, ki bo v prihodnosti še zelo aktualna, uporaba interneta za povečanje politične participacije. V anketi me je zato zanimalo, če bi se mladi bolj pogosto udeleževali volitev, če bi lahko volili preko interneta. Odgovori so me presenetili, saj jih večina meni, da bi se volitev udeleževali približno enako pogosto. Kljub vsemu menim, da je to eno izmed aktualnih vprašanj, ki pa ga bom pustila odprto za nadaljnje raziskave.

7. LITERATURA

- Abramson, Paul R. (1995): *Value change in global perspective*. Michigan: University of Michigan Press.
- Axford, Barrie (1997/2002): Political participation. V Axford, Barrie, Browning, Gary K., Huggins, Richard, Rosamond Ben: *Politics: An introduction*, second edition. London: Routledge.
- Beck, Ulrich (2001): *Družba tveganja na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
- Brezovšek Marjan (1995): Politična participacija. *Teorija in praksa*, 32, 3-4, 199-211
- Brezovšek, Marjan (2002): Volitve in politično predstavništvo. V Fink Hafner, Danica in Boh, Tomaž (ur.): *Parlamentarne volitve 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Della Porta, Donatella (2003): *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia
- Downs, Anthony (1957): *An economic theory of democracy*. New York: HarperCollins Publishers.
- Fink Hafner, Danica (1992): *Nova družbena gibanja – subjekti politične inovacije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2001): *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Inglehart, Ronald (1990): *Culture shift in advanced cultural society*. Princeton: Princeton University press.
- Janda, Kenneth, Berry, Jeffrey M. in Goldman, Jerry (1992): *The challenge of democracy: government in America*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Južnič, Stane (1989): *Politična kultura*. Maribor: Obzorja.
- Kaase, Max in Newton, Kenneth (1999): *Zaupanje v vlado*. Ljubljana: Liberalna akademija in znanstvena knjižnica.
- Kolenc, Janez (1993): *Politična kultura Slovencev*. Ljubljana: Založba Karantanija.
- Lijphart, Arend (1997): Neenaka participacija: nerazrešena dilema demokracije. *Teorija in praksa*, 34, 3, 524-545
- Kolenc, Janez (2002): *Politična kultura na prehodu v demokracijo (primer Slovenije)*. Ljubljana: I2.
- Lukšič, Igor (1992): Politična kultura – izvor pojma. Njegova vsebina in aplikacija na Slovenijo. V Stanič, Janez in Macura, Dušan (ur.): *Demokracija in politična kultura – zbornik*. Ljubljana: Enajsta univerza.

- Miheljak, Vlado (ur.) (2002): *Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Maribor: Aristej.
- Milbrath, W. Lester (1965): *Political participation – How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally & Company.
- Nastran Ule, Mirjana (ur.) (1996): *Mladina v devetdesetih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Oman, Barbara (2003): *Politična participacija mladih*, neobjavljena seminarska naloga
- Tomšič, Matevž (2005): The quality of governance. V Adam, Frane, Makarovič, Matej, Rončević, Borut in Tomšič, Matevž: *The challenges of sustained development : the role of socio-cultural factors in East-Central Europe*. New York: Central European University press.
- Ule, Mirjana (1988): *Mladina in ideologija*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Židan, Alojzija (2003): Politična socializacija mladih (ob spremljanju predsedniških volitev v letu 2002). V Fink-Hafner, Danica in Boh, Tomaž (ur.): *Predsedniške volitve 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Internetni viri:

- ETGACE (2003): *Etgace final report*. Dostopno na: <http://www.surrey.ac.uk/politics/ETGACE/final-report.htm> (24. maj 2006).
- Andragoški center Republike Slovenije (2000): *Review of literature: National report-Slovenia*. Dostopno na: <http://www.acs.si/projekti/003/datoteke/ETGACE-Porocilo.doc> (24. maj 2006).
- Grad, Franc, Lukšič, Igor in Zagorc, Saša (2003): *Študija izvedljivosti: Ustavno-pravni in politološki vidiki uvajanja e-volitev v RS*. Dostopno na: http://www.mid.gov.si/%2fmid%2fmid.nsf/%2fV%2f...%2f+Evolitve_ustavnopravni_in_politoloski_vidiki.pdf (4. junij 2006).
- Kuhar, Metka (2004): *Politična participacija mladih – Politika me/ne briga?* Dostopno na: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/07/> (25. marec 2006).
- Andragoški center Republike Slovenije (2001): *Horizontal analysis of individual life histories: National report - Slovenia*. Dostopno na: <http://www.acs.si/projekti/003/ETGACE-Learning.htm> (24. maj 2006).
- Toš, Niko (2004): *Ogledalo javnega mnenja*. Dostopno na: http://cjm.si/sites/cjm.si/files/File/e-dokumenti/sjm2003-1_ogledalo.pdf (11. september 2006).
- Toš, Niko (2004): *Slovensko javno mnenje*. Dostopno na: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm042.xml> (11. junij 2006).
- Toš, Niko (2005): *Evropska družboslovna raziskava 2004/02*. Dostopno na: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm042.xml> (15. avgust 2006).
- Turk, Marjan (2004): *Študija izvedljivosti e-volitev s predlogi implementacije*. Dostopno na: [www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/.../\\$file/ **Evolitve**_studija_izvedljivosti_mid.pdf](http://www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/.../$file/Evolitve_studija_izvedljivosti_mid.pdf) - 394 KB (3. junij 2006).

8. PRILOGE

A) ANKETA: POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH

Lepo pozdravljen(a)! Sem Barbara Oman, absolventka politologije na Fakulteti za družbene vede. Za temo svoje diplomske naloge sem si izbrala politično participacijo mladih. Primerjala bom politično participacijo študentov Fakultete za družbene vede ter študentov Medicinske fakultete, zato Te prosim za sodelovanje v anketi.

Ustrezno obkroži ali dopolni:

1. Spol: 1. moški 2. ženski

2. Starost: _____ let

3. V kakšnem okolju živiš?

mestno

primestno

vaško

4. Katero fakulteto obiskuješ?

a. Fakulteto za družbene vede

b. Medicinsko fakulteto

5. Kakšna je izobrazba tvojih staršev?

Oče:

Mati:

osnovna šola

a. osnovna šola

srednja šola

b. srednja šola

višja šola

c. višja šola

fakulteta

d. fakulteta

magisterij

e. magisterij

doktorat

f. doktorat

6. Koliko se zanimaš za politiko? Oцени na lestvici od ena do pet (ena pomeni, da te politika sploh ne zanima, pet pa pomeni, da te politika zelo zanima)!

1 2 3 4 5

7. Kaj te v politiki najbolj privlači?

8. Kaj te v politiki najbolj odbija?

9. Kako pogosto se udeležuješ naslednjih političnih aktivnosti? (obkroži)

- volitve	1. redno	2. včasih	3. nikoli
- pogovor o politiki (s starši ali prijatelji)	1. redno	2. včasih	3. nikoli
- prepričevanje drugih v določeno politično odločitev	1. redno	2. včasih	3. nikoli
- sodelovanje v demonstracijah	1. redno	2. včasih	3. nikoli
- podpisovanje peticij	1. redno	2. včasih	3. nikoli

10. Ali si strankarsko opredeljen / podpiraš kakšno politično stranko?

- a. da
- b. ne

11. S čim se lažje identificiraš?

- a. politične stranke
- b. nova družbena gibanja (mirovniško, okoljevarstveno, gejevsko, ...)
- c. drugo: _____
- d. ne vem

12. Ali se nameravaš udeležiti letošnjih lokalnih volitev?

- a. da
- b. ne
- c. ne vem

13. Na podlagi česa se odločaš na volitvah?

14. Bi se bolj pogosto udeležil volitev, če bi lahko volil prek interneta?

- a. da
- b. ne
- c. ne vem

S sodelovanjem v anketi si pripomogel-a h kvaliteti raziskave o politični participaciji mladih,
za kar se Ti lepo zahvaljujem!